

Boh a štát

Európski biskupi
diskutovali o Európe
medzi laicitou a
laicizmom

str. 2

Stretnutie s krásou

Kardinál Joseph
Ratzinger, neskorší
pápež Benedikt XVI.
o chápaní krásy

str. 4

Poéziu načim počúvať

Rozhovor s Teofilom
Klasom, predstaviteľom
duchovnej, kresťanskej
orientovanej poézie

str. 10

Objavi seba a Boha

Sú návraty. Sú rôzne druhy návratov. No azda najdôležitejšie sú návraty k prapočiatku. Tu, pri kolíske zrodu, sme totiž najbližšie k sebe. A k Bohu.

Takže – návraty k Bohu.

Dnes, keď sa opäť čoraz nalievajú do centra pozornosti otázky morálky, charakteru a postojov, načim sa nám vybrať ako umierajúcim jeleňom k studničke, k studničke pravdy o živote. Vrátiť sa tam, odkiaľ sme sa vydali k naplneniu nášho bytia. Proti prúdu pamäti začať objavovať zabudnuté. Objavovať seba. A Boha.

Poznanie pravdy o živote však nie je zadarmo, tak, ako život v pravde nie je kšeft. Chce to totiž odvahu prekročiť samých seba, naše myšlienkové štruktúry, nami vytvorené zákonitosti a, nebojme sa to priznať – aj predsudky. Áno, aj tie, pretože v spoločnosti – a vôbec to nemusí byť tá „lepšia“ – sa o večných pravdách akosi nehovorí. Dokonca, keď sa rozpráva o partnerských vzťahoch, peniazoch, morálke či o smrti, téma Boh a jeho Syn sa stáva priam veľmi nepríjemnou.

Povedali sme: odvaha k objavovaniu Boha a seba. Nám však nestačí nahromadiť dôkazy o Božej existencii. Táto cesta totiž vedie k „bohu filozofov“. Je to boh, o ktorom sa dá ponajviac povedať, že existuje. Je to boh deistov, čiže tých, čo sa uspokojia len s jestvovaním „akéhosi boha“. Podľa B. Pascala sú však deisti od skutočného kresťanstva skoro tak ďaleko ako ateisti.

A tak, ako nám nestačí hromadiť dôkazy o Bohu, tak nám ani nestačí popis sveta a tvorenie sa, že mu rozumieme. Už odznelo plno rečí o tom, že dochádza k úpadku kultúry a civilizácie, k všeobecnému odľudšťovaniu, k zvyšovaniu násilia a sebeckta. Zdvihnutý prst však ešte nutne neznamená dôslednú analýzu s vyvodením konzekvencií. Mocným tohto sveta to dokonca aj vyhovuje. Vyhovuje im, že ľudia dnešných dní si akosi odvykli myslieť. Nedostatok myšlienka je však väčšie nešťastie, ako sa na prvý pohľad zdá. Vybičované nervy televíznymi či novinovými senzáciami, šialenstvo filmových pásov, násilie, brutalita, technika, reklama, občas nejaký vtipný výrok či duchaplnosť sa stali chlebom každodenným. Ale podstatná pravda? Sústavné poznávanie? Nie, to nech od nás nikto nečaká!

A predsa – ktosi to od nás aj napriek všetkému očakáva.

Boh.

Boh stále čaká. Čaká na našu metanoiu, obrátenie sa.

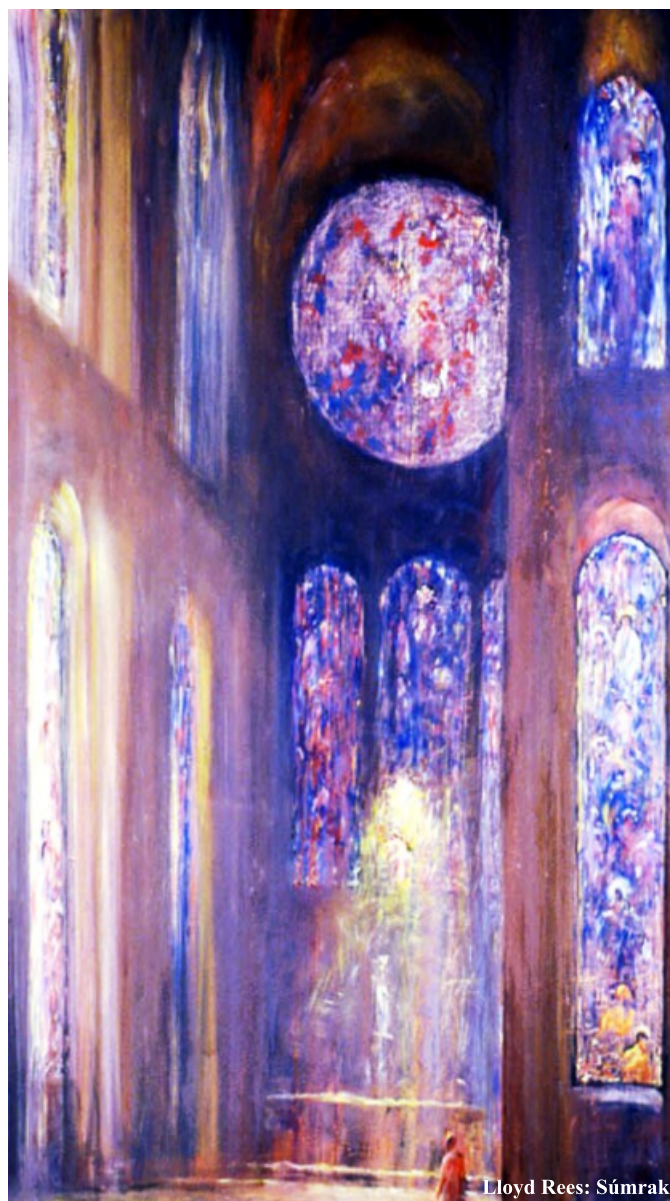
Čaká, že po znôške dôkazov o jeho existencii si uvedomíme aj úžasné dôsledky, ktoré z nej vyplývajú. Čaká, že po nekonečnom popisovaní sveta ho začneme konečne už aj meniť. Čaká, že okrem spoznávaní vesmíru začneme spoznávať samých seba.

A preto sú najdôležitejšie návraty k prapočiatku. To sú totiž jediné návraty, na ktorých opäť objavíme večné pravdy, niekedy už dávno zabudnuté či nami prekrútené.

A ešte niečo. Nedajme sa odradiť časom. Nie každému sa dostane milosť ako Šavlovi. Cesta do nášho Damašku môže byť dlhá, veľmi dlhá.

Lenže človek, skutočný človek, sa rodí dlho...

PAVOL PRIKRYL

Lloyd Rees: Súmrak

Myšlienka čísla:

*Kultúra je založená na tom, o sa od udí vyžaduje,
nie na tom, o sa im poskytuje.*

Antoine de Saint Exupéry

Predsedovia európskych biskupských konferencií diskutovali o Európe medzi laicitou a laicizmom

Boh a štát

Hlavné mesto Slovenska Bratislava hostila v dňoch 3. - 6. októbra 2013 účastníkov Plenárneho zasadnutia Rady európskych biskupských konferencií (CCEE). Zasadanie sa konalo na pozvanie arcibiskupa Mons. Stanislava Zvolenského, predsedu Konferencie biskupov Slovenska, a to pri príležitosti 1150. výročia príchodu svätých Cyrila a Metoda na územie dnešného Slovenska.

Snímka: TK KBS-Peter Zimen

Kedže Plenárne zasadanie CCEE, s odobrením vatikánskej Kongregácie pre biskupov, jednomyselne schválilo žiadosť Mons. Philippe Jourdana, apoštolského administrátora Estónska, o prijatie za člena CCEE, do Rady patrí v súčasnosti 33 predsedov biskupských konferencií Európy, a tiež arcibiskupi Luxemburska, Monackého kniežatstva, Cypru Maronitov, biskup Kišinova (Moldavsko), Mukačevský eparcha a už aj apoštolský administrátor Estónska.

Na stretnutí sa zúčastnili aj prefekt Kongregácie pre biskupov kardinál Marc Ouellet a apoštolský nuncius na

Slovensku arcibiskup Mario Giordana.

Centrálnou témou stretnutia v Bratislave bola diskusia o tom, aký priestor je v spoločenstve európskych krajín, pohybujúcich sa medzi laicitou a laicizmom, poskytovaný náboženstvu, a teda tiež úlohe náboženských spoločenstiev.

Úvod k tejto téme pripravila profesorka histórie Emília Hrabovec, ktorá je aj členka Pápežského výboru pre historické vedy. Predstavila výsledky výskumu, ktorý sa uskutočnil v rámci zúčastnených biskupských konferencií. Dotazníkom, ktorý vypracovali zástupcovia episkopátov,

chceli podľa nej v jednotlivých krajinách zistiť, aký je stav vzťahu medzi náboženstvom a spoločnosťou. Skúmali sa rôzne oblasti, napríklad právna, oblasť histórie, spoločenských vied, literatúry, univerzitná oblasť, správa štátu či zdravotnícka politika.

V Európe je možné sledovať trend, z ktorého vyplýva, že rastie priepasť medzi formálnymi právmi a riešením situácie Cirkvi, náboženstva v spoločnosti a verejnom živote a reálnym postavením Cirkvi a náboženstva vo verejnom živote. „Na jednej strane formálno-právne prakticky všetky právne systémy

»»

Z myšlienok Emílie Hrabovec

Všade v Európe pozorujeme, aj keď s rozličnou intenzitou, rast neformálnych bariér, ktoré môžu mať za následok, že prihlásenie sa ku katolíckym hodnotám alebo aj k iným jasným presvedčeniam a identitám, ktoré sú čoraz väčšmi považované za niečo politicky nekorektné či nebezpečné, môže mať následky pre osobnú kariéru, pre prístup k akademickým funkciám, pre vstup do medzinárodných spoluprác, pre prístup predovšetkým k finančným projektom, ktoré sú dnes základom úspešnosti alebo neúspešnosti univerzít. Podobnú situáciu vidíme aj v ďalších oblastiach – v otázke vo výhrade vo svedomí či v otázke verejnej prítomnosti Cirkvi.

Európske biskupské konferencie všeobecne badajú tendenciu na poli čisto politickom, že katolícki politici, resp. politici, ktorí sa hlásia k svojej katolíckej viere a identite, vidia svoju úlohu nie v tom, aby bránili túto identitu, ale predovšetkým, v tom, že vidia samých seba ako reprezentantov svojich politických strán, aj keď tieto strany zastupujú programy, ktoré nie vždy sú v súlade s magistériom Katolíckej cirkvi. Tiež sa pozoruje, že je pomerne malá známosť katolíckej sociálnej náuky aj medzi politikmi, ktorí sa hlásia ku katolicizmu, alebo že sa z nej vyberajú len niektoré čriepky a elementy, ktoré sú práve zosúladiateľné s miestnou politickou situáciou, pričom sa nevníma a neaplikuje v celosti.

Je tu aj jeden osobitný fenomén: Prítomnosť Katolíckej cirkvi aj vo verejnom priestore je vítaná, aplauduje sa jej vtedy, keď sa dotýka niektorých záležitostí ako sociálna spravodlivosť, ale naráža na kritiku, keď sa dotýka morálky, sexuality, rodiny a podobne.

Snímka: VOX

V zásade teda pozorujeme, že aj mnohí katolíci očakávajú od Cirkvi, aby takrečeno posvätila ich konanie tam, kde to oni sami považujú za vhodné, ale nemišala sa im do života tam, kde by mohla limitovať ich osobné súkromné voľby. Najmä v západnej Európe vidíme tendenciu urobiť z Cirkvi akási inštitúciu „urob si sám podľa vlastných očakávaní“, teda takú, ktorá nekladie žiadne osobitné nároky. Čoraz väčšmi sa má stať z inštitúcie, ktorá je spoločenstvom veriacich a ktorá tu má byť predovšetkým kvôli ohlasovaniu evanjelia, akási sociálna, charitatívna či filantropická inštitúcia, ktorá poskytuje služby, ale nič nežiada.

Treba však povedať, že v rámci porovnania medzi jednotlivými európskymi národnými situáciami vidíme veľké rozdiely. Ak to zjednoduším – na jednej strane je extrém národných situácií, ktoré sú už v hlbokom štádiu sekularizácie; to sú štáty s historickou tradíciou liberalizmu a laicizmu, ale aj z historickou tradíciou protestantizmu, ktorý bol z rôznych dôvodov menej odolný voči sekularizačným tlakom, ako bola katolícka teológia a Katolícka cirkev (Anglicko, Škótsko, Holandsko, severské krajiny). Na druhej strane štáty ako Slovensko, Poľsko, Chorvátsko a podobne, štáty, ktoré vyšli z komunistického jarma a sú v tzv. slobodnom svete konfrontované s výzvami, ktoré chcú spochybniť, aby do vákua, čo nastalo po páde komunizmu, nevstúpila katolícka identita, ale akási nihilistická, paušálna neidentifikovateľná identita laického nihilizmu.

európskych štátov viac alebo menej uspokojujúco upravujú právnu situáciu Katolíckej cirkvi. Na druhej strane rastie vnútorná erózia tohto právneho systému, ktorý sa postupne zbavuje svojho etického a morálneho základu,“ povedala E. Hrabovec. Ten je podľa nej naplnený inými, novými obsahmi, ktoré pomaly prevracajú pôvodný etický morálny základ zákona a naplňajú ho niečím, čo je v protivenstve s pôvodným úmyslom legislatívy alebo so základným zákonom štátu, teda ústavou. Zároveň rastú neformálne bariéry, ktoré môžu mať za následok, že prihlásenie sa ku katolíckym hodnotám alebo iným jasným presvedčeniam, môžu mať následky pre profesionálnu kariéru, prístup k funkciám, k finančným projektom či pre vstup do spoluprác.

Následne potom profesor filozofie práva Francesco d'Agostino ponúkol filozofickú reflexiu vychádzajúcu z príhovorov pápeža Benedikta XVI. ohľadom Európy a jej poslania vo svete.

Dr. Martin Kugler, vedúci Inštitútu na monitorovanie diskriminácie a náboženskej netolerancie voči kresťanom v Európe, zdôraznil, ako sa monitorovanie diskriminácie a netolerancie voči náboženstvu v Európe stáva „poplašným signálom“ pre služby evanjelizácie a spoločenského spolunažívania.

NEDOVOLI UML ANÚ CIRKEV

Pražský arcibiskup kardinál Dominik Duka podčiarkol dôležitosť toho, aby sa Cirkev zúčastňovala verejnej diskusie nie preto, aby ochraňovala svoje privilégia alebo svoje postavenie v spoločnosti, ale pre spoločné dobro Európy. I keď je súčasný svet sekularizovaný, neznamená to, že by Cirkev nemala priestor na vyjadrovanie. Skúsenosť totalitných režimov, ktoré viaceré európske krajiny zažili, veriacich povzbudzuje snažiť sa nedovoliť, aby sa Cirkev znovu stala "umĺčanou Cirkvou". Pre biskupov teda zdravá laicita znamená garantovanie slobody hlásať evanjelium a sociálne udenie Cirkvi, ktoré je prameňom dedičstva nádeje a ľudskosti, prítomného v samotných základoch európskej spoločnosti.

Výsledky výskumu, reakcie a diskusia, ktorá nasledovala, umožnili pomenovať niektoré súčasné tendencie a vymedziť perspektívy a spôsoby možného spôsobu reagovania. Výskum ukázal, že zatiaľ čo myšlienka laicity ako rozlíšenia medzi Cirkvou a štátom je viac-menej všeobecne prijímaná, nie vo všetkých kultúrach termín laicity vyjadruje ten istý koncept – ako

naznačilo spektrum výrazov, ktoré boli v odpovediach použité na jej definíciu (neutralita, tolerancia, náležité oddelenie a rozlíšenie, atď). Príčinou toho je fakt, že koncept laicity bol do krajín stredovýchodnej Európy importovaný a je cudzí viacerým miestnym kultúram.

Rastú neformálne bariéry, ktoré môžu spôsobiť, že prihlásenie sa ku katolíckym hodnotám môže mať následky pre profesionálnu kariéru, prístup k funkciám, k finančným projektom i pre vstup do spoluprác.

Čo z prieskumu na druhej strane vyplynulo ako zrejme, bola identita katolíckej viery, ktorá vždy poukazovala na rozlíšenie medzi Cirkvou a štátom. Neznamená to však, že štát by náboženský fenomén nemal zaujímať, alebo že by sa malo vytvoriť akési osobitné náboženstvo neutrálneho a laicistického štátu.

Približiac rozličné oblasti, ktorých sa prieskum týkal (vzdelávanie, univerzity, administratíva, ale aj vyučovanie dejín, atď), profesorka Hrabovec zdôraznila, že v rozličných oblastiach spoločenského života často cítiť vplyv laicizmu a snahu vytvárať výhradne negatívny obraz o Cirkvi a

viere. Reakciou Cirkvi však nemôže byť uzatvorenie sa, akýsi pokus o vytvorenie pevnosti vo vnútri Európy.

SVET HĽADÁ NÁDEJ

Nezávisle od toho, čo sa deje, kresťania majú jasnú identitu, ktorá sa zakladá na ich viere, je živá a vzbudzuje nádej: a práve toto je kľúčové slovo, ktoré sa viackrát objavilo v debate a ktoré stojí aj v centre apoštolskej exhortácie Ecclesia in Europa: jej desiate výročie vydania slávime práve tento rok. Kresťania sú nositeľmi nádeje, skúsenosti a obsahu viery, ktorá je zaujímavá pre všetkých. Biskupi niekoľko krát vyjadrili svoje presvedčenie, že nádej, ktorej nositeľom je Cirkev, je práve to, čo svet hľadá. A táto nádej musí dať kresťanom odvahu čeliť ťažkým situáciám s duchom otvorenosti pre ľudské problémy, vnímajúc evanjelizačné poslanie Cirkvi, ktorá sa cíti byť súčasťou všetkého, čo patrí k životu človeka. Nemožno zostať povrchnými, nesmie chýbať kritický úsudok o svete a nemožno zostať iba v tej oblasti, ktorá sa tradične považuje za duchovnú. Biskupi navrhli pozitívny a otvorený prístup v oblasti celej skutočnosti a spoločenských dynamík. V debatách sa tiež objavili viaceré prioritné oblasti, ktoré si vyžadujú jasný prístup zo strany Cirkvi: otázka vzdelávania, pastorácie mládeže, téma pastorácie rodín a starostlivosti o rodiny ako aj téma nezamestnanosti, predovšetkým v prípade mladých ľudí.

-pl-/TK KBS

Putin bráni kresťanské hodnoty

V druhej polovici septembra sa konalo v Rusku v Novgorodskej oblasti pri jazere Valdaj 10. zasadanie Valdajského klubu. Témou zasadnutia bolo „Rozmanitosť Ruska v súčasnom svete“. Ruský prezident Vladimir Putin v svojom príhovore okrem iného povedal:

Sme presvedčení o tom, že je prirodzené a potrebné brániť kresťanské hodnoty a morálne štandardy, ktoré sa do súčasnej podoby utvárali po tisícročia. Udalosti v svete predstavujú vážnu výzvu pre ruskú identitu... Vidíme, ako sa mnohé euroatlantické krajiny vydali cestou odmietania svojich koreňov, vrátane kresťanských, ktoré sú základom západnej civilizácie. Začali sa popierať mravné základy a akákoľvek tradičná identita: národná, kultúrna, náboženská či pohlavná. Presadzuje sa politika, ktorá stavia početné rodiny a partnerstvo osôb rovnakého pohlavia na tú istú úroveň, podobne ako vieru v Boha a vieru v Satana. Nadniera

Snímka: RIA Novosti

politickej korektnosti dosahuje bod, keď sa vedú vážne mienené diskusie o registrácii politických strán, propagujúcich pedofiliu. Ľudia v mnohých európskych krajinách sa hanbia, či dokonca boja hovoriť o svojom náboženstve, ich sviatky sa rušia alebo premenovávajú spôsobom, ukrývajúcim ich pôvodný obsah... Navyše sa vyvíja úsilie tento model agresívne vnútiť zvyšku sveta... Toto je priama cesta k úpadku a k primitivite, k hlbokéj demografickej a mravnej kríze. Čo môže byť lepším ukazovateľom morálnej krízy v spoločnosti, ako je strata schopnosti jej vlastnej reprodukcie?

-red-

Odozva srdca pri stretnutí s krásou

Môže by krása pravdivá, nie je iba klam?

V roku 2002 kardinál JOSEPH RATZINGER, neskorší pápež Benedikt XVI., pozdravil 23. ročník Stretnutia Priateľstvo medzi národmi v Rimini príhovorom o chápaní krásy, ktorý, ako sa zdá, je dnes ešte aktuálnejší ako v minulej dekáde. Keďže myšlienky tohto veľkého mysliteľa súčasnosti sú podnetné a orientujúce, uverejňujeme príhovor v celom znení.

Pri modlitbe breviára v pôstnom období sa ma každý rok dotkne paradox, nachádzajúci sa vo večerách pondelka 2. týždňa štvortýždňového žaltára. Sú tu veľa seba dve antifóny: jedna pre pôstne obdobie, druhá pre Veľký týždeň. Obe uvádzajúci nasledujúci 44. žalm, dávajú mu však úplne protichodný kľúč na jeho vysvetlenie. Je to žalm opisujúci svadbu kráľa, jeho krásu, jeho čnosti, jeho poslanie a potom žalm prechádza do oslavy nevesty.

DVE TRÚBY

V pôstnom období je žalm orámovaný rovnakou antifónou, ktorá sa používa aj počas ostatného roku; je to 3. verš žalmu, ktorý znie: „Ty si najkrajší z ľudských synov, na tvojich perách sa vyliala ľúbeznosť.“

Je jasné, že Cirkev číta tento žalm ako prorocko-poetické predstavenie snubného vzťahu Krista a Cirkvi. Takto vyznáva Krista ako najkrajšieho z ľudí; ľúbeznosť, ktorá sa vyliala na jeho perách, poukazuje na vnútornú krásu jeho slov, na nádheru tohto posolstva. Neoslavuje sa jednoducho vonkajšia krása zjavu Vykupiteľa: v ňom sa prejavuje skôr krása pravdy, krása samého Boha, ktorá nás strháva, spôsobuje nám akoby rany lásky, posvätný eros, ktorý nás pozýva na cestu lásky s nevestou Cirkvou a v nej.

No v pondelok Veľkého týždňa Cirkev mení antifónu a pozýva nás čítať tento žalm z hľadiska Izaiáša 53, 2: „Nemá podoby ani krásy, aby sme hľadeli na neho, a nemá výzoru, aby sme po ňom túžili.“ Ako to ide spolu? „Najkrajší z ľudských synov“ je taký, že sa na neho nedá pozerat'; Pilát ho predstavuje ľudu so slovami: „Ecce homo – Ajhľa, človek“, aby vzbudil súcit k zmučenému a zbičovanému, na ktorom nezostala žiadna vonkajšia krása.

Augustín, ktorý v svojej mladosti napísal o kráse a primeranosti knihu a bol vášnivý milovník krásy slova, hudby a obrazu, veľmi silno pociťoval a vnímal tento paradox, takže veľká grécka filozofia krásna na tomto mieste nie je síce jednoducho odhodaná, ale predsa je dramaticky spochybnená: čo je krásne, čo znamená krása – na to sa treba znova pýtať a treba to vytrpieť. Vzhľadom na paradoxnosť tohto textu hovoril o „dvoch trúbach“, ktoré znejú protikladne, avšak ich tóny vznikajú z toho istého dychu, z toho istého Ducha. Vedel, že paradoxnosť je protiklad, ale nie proti-reenie. Obe slová pochádzajú od toho istého

Ducha, ktorý inšpiroval celé Písmo, ktorý však v ňom hrá na rozdielnych notách, a práve tak nám predstavuje celok opravdivej krásy, samotnej pravdy.

Pred Izaiášovým textom sa predovšetkým otvára otázka, ktorá zaujímala Otcov, či bol teda Kristus krásny, alebo nie. Za tým sa skrýva radikálna otázka, či je krása opravdivá, alebo či nás snád' ošklivosť privádza k vlastnej pravde skutočnosti. Kto verí v Boha, v Boha, ktorý sa zjavil práve v znetvorenej podobe Ukrižovaného ako láska „do krajnosti“ (Jn 13, 1), ten vie, že krása je pravda a že pravda je krása. No na trpiacom Kristovi sa aj učí, že krása pravdy obsahuje aj zranenie, bolesť, ba temné tajomstvo smrti, a že iba v prijatí bolesti neprejdeme popri ňom bez toho, že by sme ho stretli.

VYŠŠÍ DRUH POZNANIA

Prvý poznatok o tom, že krása má dočinenia aj s bolesťou, je už jednoznačne prítomný aj v gréckom svete – spomeňme napríklad Platónovho Phaidrosa. Platón chápe stretnutie s krásnym ako ono uzdravujúce užasnutie, ktoré človeka vytrháva zo seba, „strháva ho“.

***Kto verí v Boha,
v Boha, ktorý sa zjavil práve
v znetvorenej podobe
Ukrižovaného ako láska „do
krajnosti“, ten vie, že krása je
pravda a že pravda je krása.***

Človek, hovorí Platón, stratil svoju pôvodne určenú dokonalosť. Teraz sa neustále nachádza v hľadaní uzdravujúcej pôvodnej podoby. Spomienka a túžba ho privádzajú k hľadaniu a krása ho vytrháva zo spokojnosti všedného dňa. Spôsobuje mu bolesť. Mohli by sme v jeho zmysle povedať: šíp túžby zasahuje človeka, zraňuje ho a práve tým mu dáva krídla, ťahá ho nahor. V Aristophanovej reči v Symposione sa hovorí, že tí, čo sa milujú, nevedia, čo vlastne jeden od druhého žiadajú. Je zjavné, že duše oboch smädia po niečom inom, než po užívaní lásky. Toto „iné“ však nedokáže duša vysloviť, „ona iba tuší, čo vlastne chce a rozpráva si sama sebe o tom v záhadách“.

V 14. storočí opäť nachádzame túto Platón-

Snímka: Gloria TV

novu skúsenosť, pri ktorej zostáva cieľ túžby bezmenný, u byzantského teológa Nikolasa Kabasilasa v jeho knihe Život v Kristovi. Teraz je však táto skúsenosť kresťansky premenená, keď autor hovorí: „Ľudia, čo majú v sebe takú mocnú túžbu, že táto presahuje ich prirodzenosť a oni viac túžia a viac by chceli ako človeku prislúcha, takýchto ľudí zranil sám Ženich; do ich očí on sám poslal lúč svojej krásy. Veľkosť rany prezrádza, aký bol šíp, a túžba poukazuje na toho, kto šíp vystrelil.“

Krása zraňuje, ale práve tým prebúdzá človeka k jeho najvyššiemu určeniu. Čo hovorí Platón a o viac než jeden a pol tisícročie neskôr Kabasilas, to nemá nič spoločné s povrchným estetizmom ani s iracionalizmom, s únikom pred jasnosťou a pred vážnosťou rozumu. Krása je poznanie. Dokonca vyšší druh poznania, pretože vedie človeka k stretnutiu s celou veľkosťou pravdy. Kabasilas zostal v tomto celkom Grékom, keďže stavia poznanie na začiatok: „Príčinou lásky je poznanie, poznanie rodí lásku. Príležitostne by mohlo byť poznanie také silné, že by pôsobilo ako nápoj lásky.“

Nenecháva to však len vo všeobecnej rovine. V svojom dôkladnom spôsobe myslenia rozlišuje dva druhy poznania: poznanie pomocou poučenia zostáva poznaním z „druhej ruky“ a neprináša dotyk so samotnou realitou. Oproti tomu druhé poznanie je poznanie prostredníctvom vlastnej skúsenosti, dotyk so samotnými vecami. „Dokedy sme teda nejaké bytie neokúsili, ani nemilujeme predmet tak, ako by mal byť milovaný.“

Zasiahanie lúčom krásy, ktorý človeka zraňuje, je skutočným poznaním, dotknutím skutočnosti, „osobnou prítomnosťou samotného Krista“, hovorí Kabasilas.

Byť prekonaný krásou Krista je reálnejšie a hlbšie poznanie ako číra racionálna dedukcia. Význam teologickej reflexie, presného a starostlivého teologického myslenia zo stretnutia srdca s krásou ako opravdivý spôsob poznania, by ochudobňovalo a vyprázdňovalo tak vieru, ako aj teológiu. Tento spôsob poznania musíme znovu objaviť – to je naliehavá požiadavka tejto chvíle.

SPROSTREDKOVA STRETNUTIE

Hans Urs von Balthasar vybudoval z tohto pochopenia svoj Opus magnum teologickej estetiky, z ktorého mnohé jednotlivosti vošli do teologickej práce, zatiaľ čo ich podnet, ktorý vytvára podstatu celku, bol sotva prijatý. Prírodzene, toto nie je iba – a snáď nie predovšetkým – problém teológie, ale aj problém pastorácie, ktorá musí človeku opäť sprostredkovať stretnutie s krásou viery. Preto tak často triafajú argumenty do prázdna, lebo v našom svete si konkuruje priveľa argumentácií protichodného druhu, takže sa človeku vynára myšlienka, ktorú stredovekí teológovia vyjadrili slovami: „Rozum má voskový nos, to znamená, že ho možno, ak sme len trochu šikovní, otáčať rôznymi smermi.“ Všetko je tak rozumné, tak jasné – komu máme veriť?

Stretnutie s krásou môže byť narazenie na šíp, ktorý zraňuje dušu a robí ju tak jasnozrivou, takže má odtiaľ – na základe skúsenosti – meradlá a môže správne zväžiť aj argumenty. Pre mňa zostal nezabudnuteľný Bachov koncert, ktorý po predčasnej smrti Karla Richtera dirigoval v Mníchove Leonard Bernstein. Sedel som vedľa evanjelického biskupa Hanselmana. Keď triumfálne doznal posledný tón veľkej kantáty, spontánne sme sa pozreli na seba a rovnako spontánne sme povedali jeden druhému: „Kto toto počul, ten vie, že viera je pravdivá.“ V tejto hudbe bolo možné vnímať neskutočnú silu prítomnej skutočnosti, takže už nie na základe úsudkov, ale na základe uchvátenia človek vedel, že toto nemohlo vychádzať z prázdna, lež sa to mohlo zrodíť iba prostredníctvom sily pravdy, ktorá sa sprítomnila v inšpirácii komponistu.

A nestáva sa to isté, keď sa necháme dotknúť Rublevovou ikonou Najsvätejšej Trojice? Umenie ikon, ale aj veľké diela západného výtvarného umenia románskeho a gotického obdobia, zvnútra preniká skúsenosť, ktorú opisuje Kabasilas, a takto sa stáva táto skúsenosť sprostredkovateľnou.

PŮST VIDENIA

Pavol Evdokimov naliehavo ukázal, akú vnútornú cestu predpokladá ikona. Ikona nie je jednoduchým odtlačkom zmyslami vnímateľnej skutočnosti, ale predpokladá, ako hovorí Evdokimov, „pôst videnia“. Vnútorné vnímanie sa musí oslobodiť od čisto zmyslového dojmu a v modlitbe a v askéze sa naučiť nové hlbšie videnie, nadobudnúť prechod od číreho vonkajškového k hĺbke skutočnosti. Takže umelec vidí, čo zmysly ako také nevidia a čo sa predsa prejavuje v zmyslovej oblasti: vznešený jas Boha, „božský jas na Kristovej tvári“ (2 Kor 4, 6).

Hľadanie na ikonu, ako aj vôbec na veľké obrazy kresťanského umenia, nás vedie vnútornou cestou, a tak nám prináša očistením videnia očistenie srdca, krásu tváre alebo aspoň jej lúč. Práve tak nás privádza do kontaktu s mocou pravdy. Už viac ráz som

Andrej Rublev: Najsvätejšia Trojica

povedal, že skutočnou obranou kresťanstva, jeho presvedčivým dôkazom pravdivosti, napriek všetkému negatívemu, sú na jednej strane svätci a na druhej strane krása, ktorú priniesla viera. Aby mohla dnes viera rásť, musíme privádzať seba samých a ľudí, ktorí nás stretávajú k stretnutiu so svätými a ku kontaktu s krásou.

Krásu zraňuje, ale práve tým prebúdzajú loveka k jeho najvyššiemu ur eniu.

Musíme však ešte reagovať na jednu námietku. Tvrdenie, že by tu šlo o útek do iracionálna, o čirý estetizmus, sme už odmietli, pretože opak je pravda: práve tým sa rozum vymaňuje z opojenia iracionálna a estetizmu a stáva sa akcie-schopným.

Závažnejšou je dnes iná námietka: Posolstvo krásy sa sponchybuje prostredníctvom moci ľži, zvädzania, násilia, zla. Môže byť krása pravdivá? Nie je napokon iba klam? Nie je snáď skutočnosť v základe zlá?

Strach z toho, že pred pravdu nás neprivádza šíp krásy, ale lož, ošklivosť a vulgárnosť sú skutočnou „pravdou“, tento strach doliehal na ľudí vo všetkých dobách. V súčasnosti našiel svoje vyjadrenie vo formulácii, že po Osvienčime už nemožno písať básne; po Osvienčime nemožno už hovoriť o dobrom Bohu. Kde bol Boh, keď horeli spaľovacie pece? – tak znie otázka. Je pravda, táto námietka, pre ktorú bolo dosť dôvodov už aj pred Osvienčimom, vo všetkých tých hrôzach dejín v každom prípade ukazuje, že nevystačíme s čisto harmonickým pojmom krásy. Nezodpovedal by vážnosti otázok kladených Bohu, pravde, krásu. Apollón, ktorý bol pre Sokrata a Platóna „boh“ a stelesňoval nenarušenú krásu ako niečo skutočne božské – toto nestačí.

A tak sa opäť dostávame k „dvom trúbam“ Bible, z ktorých sme vyšli, k paradoxu, že o Kristovi možno povedať: „Ty si najkrajší z ľudských synov“, ako aj „nemá podoby ani krásy, ani výzor nemá.“ V Kristovom umučení nebola

odstránená obdivuhodná grécka estetika s jej tušiacim dotknutím sa božského, zostávajúce nepomenovateľným, ale bola povýšená.

Skúsenosť krásy nadobudla novú hĺbku, nový realizmus. Ten, ktorý je samotnou krásou, sa nechal udrieť do tváre, opluť, korunovať trnmi; Turínske plátno nám to umožňuje tušiť dojímavým spôsobom. Ale práve v takto znetvorenej tvári sa prejavuje posledná krásu: krásu lásky, ktorá ide „až do krajnosti“. No práve v tom sa ukazuje silnejšia ako lož a násilie. Kto vnímal túto krásu vie, že poslednou inštanciou na svete je predsa pravda, a nie lož. Nie lož je „pravdivá“, ale práve pravda. Je to, takpovediac, nový trik ľži: predstavuje sa ako taká a hovorí nám: „Nado mňa nie je napokon nič. Prestaňte hľadať pravdu, alebo ju dokonca milovať. Tým by ste boli na mylnej ceste.“ Ikona Ukrižovaného nás oslobodzuje od tohto dnes prevládajúceho nahovárana. Ona však predpokladá, že sa ním necháme zraníť a že budeme dôverovať láske, ktorá by mohla riskovať odloženie vonkajšej krásy, aby práve tak hlásala pravdu krásy.

Lož však pozná ešte iný trik: vnucujúcu sa falošnú krásu, vyzývajú krásu, ktorá človeka nevytrháva zo seba do extázy, aby sa dal na cestu smerom hore, ale ho úplne vmurováva do seba. Je to krásu, ktorá nezbudzuje túžbu po nevýslovnom, ani vôľu k oddanosti a k sebazrieknutiu, lež prebúdzajú žiadostivosť, túžbu po moci, po vlastníctve, po užívaní. Je to druh skúsenosti s krásou, o ktorej hovorí Genézis v správe o hriechu: Eva videla, že strom bol na jedenie „chutný, na pohľad krásny a na poznanie vábivý“. „Krásu“, ktorú Eva zakusuje, vzbudzuje v nej chuť mať, ohýba ju takpovediac do seba samej. Kto by napríklad v reklame nepoznal obrazy, ktoré sú urobené so všetkou rafinovanosťou, aby zvädzali človeka k siahnutiu po niečom, aby hľadal uspokojenie okamihu namiesto toho, aby sa vydal k druhému človeku?

ODPOROVA KULTU OŠKLI VÉHO

A tak sa dnes kresťanské umenie (snáď vždy to bolo tak) nachádza medzi dvoma ohňami: musí odporovať kultu ošklivého, ktorý nám hovorí, že všetko ostatné, každá krásu je klam. Iba predstavovanie hrozného, nízkeho, vulgárneho je pravda a skutočné osvietenie. A musí odporovať aj vyzývavej krásu, ktorá človeka zmenšuje, namiesto toho, aby ho robila veľkým – a práve tým je lžou.

Kto by nepoznal často citované slová Dostojevského: „Krásu nás vykúpi.“ Zabúda sa však väčšinou spomenúť, že Dostojevskij pod vykupujúcou krásou myslí Krista. Práve Krista sa musíme učiť vidieť. Keď ho poznávame nielen pomocou slov, ale keď sme zasiahnutí šípmom jeho paradoxnej krásy, potom ho skutočne poznávame a vieme o ňom už nielen „z druhej ruky“. Potom sme stretli krásu spásnej pravdy, nič nás nemôže väčšmi priblížiť ku krásu samotného Krista ako svet krásy vytvorený vierou a jas na tvári svätých, cez ktorých sa stáva viditeľným jeho vlastné svetlo. -r-

Stano Dusík: Na Turínske plátno sa nedá pozeráť iba ako na obraz

Je to Pán!

Významný maliar, grafik, ilustrátor a spisovateľ STANO DUSÍK žije vo Florencii. Ako umelec je člen komisie expertov na skúmanie Turínskeho plátna, po taliansky Sacra Sindone, svätý rubáš. Pre Vatikánsky rozhlas poskytol rozhovor o svojich dojmoch z Turínskeho plátna, ktorý vám prinášame.

Ste ilustrátorom vyše dvoch stoviek kníh, ale zároveň ste aj básnikom. Je to dopĺňanie sa slova a obrazu?

Tento rok vyšiel výber z poézie Janka Silana, ktorý som ilustroval. Pri príprave tejto knihy som bol na obidvoch stranách, pretože slovo a obraz musia súladiť a vytvárať jeden obraz. Dobrý ilustrátor by sa preto mal usilovať pochopiť poéziu a ísť do hĺbky, a tak spojiť slovo s obrazom.

Už 25 rokov ste členom vedeckého tímu na skúmanie Turínskeho plátna. Mnohé vaše obrazy sú meditatívnym spracovaním témy Ježišovej tváre.

Umelecov, ktorí sa venujú interpretácii Turínskeho plátna, je viac, čo. To sa nedá odmaľovať, to treba precítiť a pochopiť. Dnes máme rôzne vymoženosti ako počítače, no ukázalo sa, že počítač je obmedzený. Maliar je potrebný na to, aby vedel dešifrovať isté veci, ktoré mnoho ráz uniknú oku. Pre mňa ako umelca je Turínske plátno

úžasné poučenie. Človek, keď dešifruje a číta tvár z plátna, naučí sa veľmi veľa. Najkrajšie to povedal pán Jackson z NASA, ktorý robil na Turínskom plátno úžasné výskumy. Hovorí: „Už sme preskúmali aj posledný prášok, už vieme všetko, len jednu vec nevieme – ako vzniklo. Keby sme ho brali z fyzikálneho hľadiska, odporuje to chemickým zákonom, keby z chemického hľadiska, odporuje to fyzikálnym zákonom. De facto, Sindone je obraz, ktorý by nemal jestvovať.“ A vskutku – je to nejestvujúci obraz, ale my vidíme, že je to reálny obraz, že je to reálna podoba.

Svätý Otec vysvetlil práve meditatívny význam Turínskeho plátna, ktorý privádza k modlitbe.

To povedal dobre. Na plátno sa nedá

pozeráť iba ako na obraz. Obrazy sú rôzne, všelijaké. Turínske plátno je, ako povedal Paul Claudel, živá prítomnosť. Ja hovorím, že je to obraz, ktorý sa deje. Obrazy sú, je ich veľa, ale toto je jediný, ktorý sa naozaj deje a je v pohybe. To je na ňom fascinujúce. Nie je to naozaj obraz na pozeranie či na chodenie k nemu ako za kuriozitou, ale je to obraz na meditovanie, ktorý nás privádza k modlitbe a k Ježišovi.

V súčasnosti sa rozvíja nový odbor teológie – štúdium Kristovej tváre. Najmä v Taliansku sa konajú na túto tému aj rôzne sympózia. Myslíte si, že cesta umenia je aj cestou teológie?

Podľa mňa umelec, ktorý stratí zmysel pre posvätno, pre sacrum, nie je nijaký umelec. Einstein hovorí, že človek, ktorý stratí zmysel sakrálnu, pre mystériu, pre to, čo nás presahuje, je chodiaca mŕtvola. Presne v tom duchu hovorí aj svätý Cyril: „Každá ľudská duša bez písmen, je mŕtva duša.“

Čo by ste odkázali slovenským turistom, ktorí prichádzajú do Turína, kde môžu vidieť originál Turínskeho plátna, prípadne do Prešova, kde je jeho kópia – ako by mali prežiť tú chvíľku pred plátnom?

Niekedy označujú Sindone ako ikonu. Ikona, po grécky eikón, znamená obraz. Ale ako sme už spomenuli, Turínske plátno nie je iba obraz, ale je to skutočne živá prítomnosť. Je to brána, cez ktorú sa vstupuje priamo do srdca Pána Ježiša. To je neodškriepiteľne, pretože ten obraz je tak živý. Ja mám stále pred sebou na stole fotografiu Turínskeho plátna. A čím viac a čím dlhšie sa na ňu pozerám, moje srdce mi hovorí: „Je to on! Je to Pán!“

RV

Ako vyzeral Kristus

V starobylej rímskej rodine Caesarini sa nachádza originál latinského textu od Publia Lentula, ktorý bol pred Pontiom Pilatom v Judei miestodržiteľom v čase Kristovho pôsobenia. V svojej správe cisárovi Augustovi opisuje zjav Kristovej osoby.

Dozvedel som sa, ó, cisár, že si žiadaš správy o tom, o ti teraz oznamujem, totiž že tu žije muž vekej cnosti. Volá sa Ježiš Kristus. Ud ho nazýva prorokom, jeho ueníci ho pokladajú za božské bytie a hovoria, že je Syn Boží, stvoriteľ neba a zeme a všetkých vecí, ktoré sú na nich. Skutočne, ó, cisár, podivuhodné veci sa denne dejú od tohto Krista; on kriese mŕtvych k životu, lieči všetky choroby obyčajným slovom. Je to muž ušachtilej postavy, ve mi krásnej tváre, na ktorej spočíva majestát, ktorý všetkých, o ktorých sa pozerajú, uchvacuje údivom. Jeho vlasy majú farbu zrelého gaštanu; od uší na pleciah majú farbu zeme, ale ako keby obliate leskom. Uprostred čela sú rozdelené na spôsob Nazarénovcov. Oči sú hladké a jasné. Jeho tvár je bez vrások a škvr, s nádychom červene, nos a pery bezchybné. Má bradu nie príliš dlhú a ako vlasy tiež rozdelenú uprostred. V jeho vážnom oku je pohľad úžasný. Samotné oči sú ako lúče slnka, a nie je možné pevne sa mu zahľadieť do tváre pre skvelosť, ktorá z neho vyžaruje. Keď sa karhá, desí. Keď sa napomína, plače, je milovaný a je dobrý, ale podivu-

hodným, slávnostným spôsobom. Hovorí sa, že ho nikto nevidel smiať sa, ale zato však plakať. Pri zábave je priam unášajúci, ale zriedka sa na nej podieľa. Ak hovorí s inými, jeho celá bytosť je plná skromnosti. Toho času je najkrajším mužom, akého len možno vidieť a pomyslieť, a práve tak aj jeho matka je najkrajšou osobou, akú možno vidieť. Jeho otec sa týka uenosti, je v celom Jeruzaleme predmetom všeobecného obdivu. Nikdy neabsolvoval ani tie najmenšie štúdiá, a predseda je zbehlý vo všetkých odboroch. Nosí sandále, ale hlavu má nepokrytú. Mnohí sa usmievajú, keď ho zbadajú, ale v jeho prítomnosti, ak k nim prehovoria, boja sa a chvejú. V tejto krajine je všeobecná mienka, že doteraz nevideli podobného loveka, ani o ňom nepočuli. Je pravda, ako hovoria Hebreji, že nikdy nepočuli také rady, také vznešené uenie, ako hlása tento Kristus. Mnohí Židia ho pokladajú za Boha a veria v neho, ale u mnohých aj osvojujú, akoby proti tvojemu majestátu, ó, cisár, zmýšľajú nepriateľsky. Ja som dosť obťažovaný od týchto zlemýšľajúcich Hebrejov. Je známe, že nikdy nikomu ni zlé neurobil, naopak – iba dobre. Všetci, ktorí ho poznajú a stretli sa s ním, potvrdzujú, že od neho dostali iba dobrodenia.

Napokon som tvojmu majestátu, ó, cisár, a tvojej vôli plne oddaný. O mi vždy rozkážeš, bude splnené. Ži blažene!

V Jeruzaleme, v siedmej indikcii, v jedenástom mesiaci; tvojej majestátnosti najvernejší a najposlušnejší PUBLIUS LENTELUS, judejský miestodržiteľ

40 dní pôstu za kňazov

15.9. - 24.10.2013

40 dňová reťaz pôstu a modlitieb za našich duchovných otcov. Vyber si jeden deň, ktorý obetuješ za to, aby tvoj kňaz bol svätý.

Môžeš nám dať vedieť na:

mzk.sk

spoločenstvo
Modlitby za kňazov

www.postzaknazov.sk

Snímka: archív

Edith Steinová veľmi dôsledne a samostatne skúmala, kde je pravda Hľadala pravdu, lebo milovala

Motto:

Len dva druhy ľudí môžeme nazvať rozumnými. Prví sú tí, ktorí celým srdcom žijú s Bohom, pretože ho spoznali. Druhí sú tí, ktorí ho vytrvalo a z celého srdca hľadajú, pretože ho nepoznajú.

Blaise Pascal

Od druhej polovice 20. storočia si stále viac ľudí začína uvedomovať, že „moderný experiment“ zlyhal. Začal sa „karteziánskou revolúciou“. Tá s neúprosnou dôslednosťou odtrhla človeka od vyšších stupňov, ktoré jedine môžu zachovať jeho ľudskosť. Človek si sám zatvoril bránu do neba a s nesmiernou energiou a dôvtipom sa pokúsil obmedziť sa iba na zem. Teraz objavuje, že zem je len prechodným miestom pobytu, že dobrovoľné popieranie túžby po nebi znamená nedobrovoľný zostup do pekla.

Gilbert Keith Chesterton v jednej poviedke píše o mužovi, ktorý zabudol svoje meno. Chodil po uliciach, videl a hodnotil všetky veci – len si nevedel spomenúť na svoje vlastné meno. Nevedel, kým je on sám.

Vari každý z nás je človekom z Chestertonovho príbehu. Akosi sme zabudli, kto sme. Poznávame vesmír, poznávame najmenšiu štruktúru atómu, len nepoznávame seba samých. Naše „ja“ je nám vzdialenejšie než akákoľvek na milióny svetelných rokov vzdialená galaxia. Zabudli sme, kým v skutočnosti sme. A tak žijeme v tme. Dobrovoľne. Sami sme sa tak rozhodli. Nie je to síce rozumné, ale je to tak. Žiaľ.

My sme však povolani pre život vo svetle. Kristus hovorí, že „kto chodí potme, nevie kam íde“. Aj preto výzva sv. Pavla Efezanom – Žite ako deti svetla! – sa týka nás všetkých. A so svetlom ruka v ruke kráča pravda. Pravda o Svetle a svetlo o Pravde. O tej pravde, ktorá nás oslobodí. Ktorá nás oslobodí z tmy a uvedie nás do svetla.

SVÄTICA NAŠICH DNÍ

Áno, pravda oslobodzuje. Dejiny sú toho nevyvrátiteľným dôkazom. Jedným z mnohých „dôkazíkov“ úspešného hľadáča pravdy je aj karmelitánska sestra Terézia Benedikta, podľa jedného nemeckého robotníka „svätica našich dní“.

Čím zaujala karmelitánska rehoľníčka jednoduchého Nemca, keď ju tak aktuálne tituloval? Veď budíme úprimní – ani vzdelancov dnešných dní nezaujímajú osudy rehoľníčok, tobôž z tak prísnych reholí, medzi aké karmelitánky nesporne patria. Civilné meno „svätice našich dní“ bude však jasnou odpoveďou robotníkovho epitetonu: Edith Steinová.

Edith Steinová, židovská konvertitka. Klasická židokresťanka. Jeden z kamienkov z mozaiky. Jeden zo skutočných kamienkov, lebo *Stein* po nemecky znamená *kameň*. Presne to, čo po aramejsky *kéfá*, po grécky *pétros*. A na takýchto kéfásoch, pétrosoch či steinoch Kristus stavia svoju Cirkev, ktorú ani pekelné brány nepremôžu. Sú to „skaly“, ktoré síce padajú, ale vždy znova a znova sa dvihnú, aby hľadali pravdu a tak mohli žiť.

O „svätici našich dní“ povedali jej súčasníci: „Túžba hľadať pravdu a zmysel bytia – to bol jej celý život.“ Akú pravdu to hľadala? Možno krátky exkurz do etymológie a sémantiky nám povie viac.

Slovo *pravda* je veľmi charakteristické pre poznanie mentality rôznych národov. Hebrejský výraz *emet*, *emes*, má rovnaký koreň ako aramejské sloveso *aman*, *amen*, t. j. tvrdiť. *Pravda* teda znamená slovo hodné viery, dôvery. To dobre odpovedá poslaniu židovského národa, ktorý bol nositeľom Božieho zjavenia. Poznávať pravdu znamená prijímať Božie slovo.

Taktiež latinský výraz *veritas* má sakrálny ráz. Má rovnaký koreň ako nemecké *wehren*, t. j. brániť, alebo slovanské *viera*, t. j. veriť, či latinské *verenda*. Pravda teda znamená aj tajomstvo. Sklame sa veru človek, ktorý si myslí, že môže pravdu ľahko pochopiť.

Úplne inú mentalitu prezrádza grécky výraz *alétheia*. *Létho*, *latho* znamená byť zabudnutý, ukrytý. Privátne *a* na začiatku znamená poprenie tohoto stavu. *Alétheia*, pravda, je teda to, čo sme objavili, odkryli, na čo myslíme. Tento výraz dokonale odpovedá európskej mentalite založenej na gréckom myslení. Považujeme za pravdivé všetky objavy vedy, všetko, čo sa dá dokázať. Tajomstvo nás prívlempi nezaujímajú, patrí k tomu, čo uniká pravde.

Slovanský výraz pre pravdu je *istina*. Má rovnaký koreň ako latinské *est* a nemecké *ist*. Pravda a pravdivé je teda to, čo existuje. Filológia nám však pomôže ešte bližšie určiť, pod ktorým aspektom sa táto existencia zachytáva. Sloveso *asthmi* znamená v sanskrite *dýcha*, teda žiť. Slovania vždy podvedome cítili, že čo skutočne existuje, musí byť niečo živé. Pravdivé je to, čo žije, pravda je teda život.

Najjednoduchšie, a preto najkonzekventnejšie, to povedal Ježiš Kristus: „Ja som Cesta, Pravda a Život.“ A Edith Steinová hľadala cestu k pravde, aby mohla žiť. Dotýkala sa tajomstva, dotýkala sa transcendentna. Sú však ľudia, ktorí sa domnievajú, že objavili tajomstvo vesmíru, ktoré spočíva v tom, že niet nijakého tajomstva. V podvedomí sa sklňajú len pred majestátnosťou smrti, ktorú si však ne-

pripúšťajú – a ako hovorí Blaise Pascal –, preto na ňu ani nemyslia. A to je najhoršie na týchto moderných ľuďoch: nemajú zmysel pre tajomstvo. Zákonite však nemajú ani zmysel pre pravdu. Niektorí azda v záchvate altruizmu mávajú Puškinovým výrok: „Chcem žiť, aby som mohol myslieť a trpieť!“ Ako len ľahko dosiahli puškinovský ideál! Veď predsa každý, kto žije, myslí – a väčšina aj trpí. Napokon – nič iné nám v živote asi ani neostáva...

CELOŽIVOTNÝ PROGRAM

Povedali sme – pravda. Hľadanie pravdy nie je únik zo života, ale vonkoncom praktická vec, ktorá slúži životu. O tom píše aj už citovaný Chesterton:

„Povedzme, že na ulici vznikne rozruch pre stĺp na svietiplyn. Mnohí ho chcú strhnúť. Požiadajú o radu mnícha. Ten začne „stredoveko“ suchým a vecným hlasom hovoriť: ‚Uvažujme najprv o význame svetla. Či je svetlo samo o sebe dobré.‘ Prítomným sa to zdá nepraktické a zdĺhavé, preto ho hned umlčia. Vrhnu sa na stĺp, zvalia ho a gratulujú si, akí sú – na rozdiel od mnícha – praktickí. Niektorí zhodili stĺp preto, lebo chceli staré železo, iní chceli namiesto plynového svetla elektrické. Niektorí ho zvalili, lebo chceli tmu, pretože ich skutky boli zlé. Niektorým sa zdal stĺp na osvetlenie pridobry, iným málo dobrý. Niektorí zhadzovali stĺp len preto, aby poškodili mestské zariadenie. Niektorí len z rozmaru, aby niečo zničili. A tak sa v noci strhol boj, v ktorom nik nevedel, koho bije. A len postupne dnes, zajtra či pozajtra sa vrátia k presvedčeniu, že mních mal predsa len pravdu a že všetko závisí od toho, aká je pravda o svetle a aká je filozofia svetla. Lenže o čom mohli rokovať pod svetlom, musia teraz rokovať potme.“

Áno, stále hľadanie pravdy. Vždy a vo všetkom. To je to, čo robí aj z najjednoduchšieho človeka osobnosť. Všetci veľkí tvoria duchovia boli úprimnými hľadačmi pravdy. Večnej pravdy. Lebo veľké dielo môže vzniknúť len zo zamerania na niečo najväčšie. A to je večná Pravda, Boh. Hľadanie pravdy nie je jednorazová záležitosť, ale celoživotný » »

program. Teda – aspoň by mal byť.

Edith Steinová v čase svojej konverzie vo vnútorných bojoch, ktoré trvali vyše štyri roky, veľmi dôsledne a samostatne skúmala, kde je pravda. O tomto období povedala: „Moje hľadanie pravdy bolo jedinou modlitbou.“

Tento výrok nedokazuje, že by Edith Steinová hľadala pravdu len štyri roky. Opak je pravda – celý jej život bol hľadaním pravdy. Spomínaný výrok však hovorí o niečom inom – o úprimnosti hľadať pravdu. Sú totiž poznania, ktoré získavame len vtedy, keď máme o ne záujem. Musíme byť ochotní hľadať pravdu. Dokonca sa to vyžaduje ešte väčšmi ako skutočné hľadanie. Čítať sa naučíme len vtedy, ak máme záujem. Kto chce nájsť pravdu, kto chce nájsť Boha, musí mať o pravdu skutočný záujem. Kto sebedome hovorí: „Dokáž mi pravdu, dokáž mi Boha!“ – ten pravdu nikdy nenájde.

BY OTVORENÝ

Antoine de Saint-Exupéry napísal: „Pravdu treba hľbiť ako studňu. Rozpätému pohľadu sa stráca obraz Boha.“ Hľadájúci človek preto musí byť najprv pozorný, musí vedieť stíchnuť a vhlbovať sa do ticha. Musí vedieť čakať. Kto chce prežiť krásu lesa, nemôže po ňom lietať na motorke. Musí ticho kráčať, postáť, postaviť sa na vhodné miesto a pozorovať. Len vtedy všelčo zazrie, počuje a spozoruje. Najskôr možno len zbadá stopy, ale ak bude trpezlivý, stopy ho privedú k cieľu.

Kto hľadá pravdu, musí byť ochotný, otvorený a plný záujmu. Netrpezlivý a sebec nikdy nič nenájde. Poznať pravdu – to nie je len vec hlavy. To je vec celej našej osobnosti. Preto človek musí niečo investovať, keď chce nájsť pravdu: zásadnú ohotu k láske a k dôvere.

Podľa učenia gréckych Otcov, človek, ktorý hľadá pravdu, objaví vo všetkom, čo existuje, stopy Božej múdrosti, ktorou Boh všetko stvoril. Malo by to tak byť a zdá sa, že to tak aj je. Žiaľ, tu sa hľadanie pravdy pre mnohých ľudí končí. Uznávajú stvoriteľskú prioritu Boha – ale to je všetko. Dôsledky z tohto prvoobjavu nevyvádzajú a skôr či neskôr sa prepádajú do voltairovského voľnomyslienkarstva. Neboli ochotní investovať do hľadania pravdy práve spomínanú zásadu k láske a dôvere. V podvedomí tušia, že skutočná pravda sa skvie inde a že spočiatku na tej ceste boli, ale konzekvencie z prvopoznania pravdy nie sú ochotní prijať. Dnešný svet je plný takýchto ľudí a neraz sú to naozaj veľmi vzdelaní ľudia. Sú vzdelaní, s titulmi pred menom i za menom – len sú hlúpi. A preto nebezpeční.

A pred týmto varuje aj Georges Bernanos v knihe Denník vidieckeho kňaza, kde píše: „Keď cestou stretneš nejakú pravdu, dobre sa jej prizri do očí, aby si ju poznal. Ale nečakaj, že bude na teba pozmurkávať. Pravdy evanjelia sa nikdy nezaliečajú. S takýmito pravdami, o ktorých nevieš, kade blúdili, kým prišli k tebe, je dôverný rozhovor vždy nebezpečný.“

Pravdy evanjelia sa naozaj nezaliečajú a

neraz sú neprijemné, priam nepohodlné. Problém je totiž v tom, že skutočná pravda nepotrebuje byť rešpektovaná. Žiada si byť milovaná. Nárokuje si len jediné právo: právo byť komunikovaná a stať sa vlastníctvom všetkých. Preto poznanie skutočnej pravdy je dielom nielen ratia, rozumu, ale najmä srdca. Preto Ghándhí povedal: „Ak chcete nájsť Boha ako Pravdu, jediným nevyhnutným prostriedkom je láska. Preto neváham povedať, že Boh je láska.“ A de Saint-Exupéry dodáva: „Kto sa uzavrie do ticha lásky, ten môže pochopiť aj cez nevyriešené slová. Láska znamená, že sa už nekladú nijaké otázky.“

De Saint-Exupéry napísal to, čo Edith Steinová žila. Hľadala pravdu, lebo milovala a milovala, lebo hľadala pravdu. A keďže milovala pravdu, nekomplikovala ju rozumkárčením. Ako bol ktosi o nej napísal: „Edith Steinová prišla k poznaniu, že pravda, ktorú má odovzdávať iným, je malá a jednoduchá a je to vzťah lásky k Ježišovi.“ A aby sme boli dôslední a naozaj pochopili, čo znamená „vzťah lásky k Ježišovi“, stačí si pozrieť maličký citát z Evanjelia podľa Matúša: „Čokoľvek ste urobili jednému z týchto mojich najmenších bratov, mne ste urobili.“

PAVOL PRIKRYL

Svätá Edita Steinová

sa narodila 12. 10. 1891 v židovskej rodine vo Wroclawi. Tam vychodila základnú a strednú školu a začala štúdium psychológie, germanistiky a dejín. Po niekoľkých semestroch pokračovala v štúdiu filozofie u zakladateľa fenomenológie Edmunda Husserla. Po skončení štúdia a získaní doktorátu sa stala jeho asistentkou. Do 30. roku svojho života sa vyhlasovala za ateistku so silným sklonom k etickému idealizmu. Dlhé hľadanie pravdy a úsilie, aby sa osobne rozhodla pre Krista, ktorého spoznala vďaka svojim slávnymi učiteľom – Adolfovi Reinachovi a Maxovi Schelerovi – vyvrcholilo 1. januára 1922 krstom v katolíckom kostole. Od chvíle krstu túžila vstúpiť do Karmelu, aby sa spojila s Pánom v totálnom

zrieknutí sa všetkého, čím ju tak hojne obdaril, najmä vedeckej práce, ku ktorej bola osobitne predurčená. Dvanásť rokov sa odkladal jej vstup do kláštora. V tomto období pokračovala v prednáškach z filozofie, psychológie, pedagogiky, ktoré oživovala katolíckym duchom, čo neraz spôsobovalo obviňovanie z prílišného svätuškarstva. Na tieto obvinenia mala jednu odpoveď: „Keby som o tom nemala hovoriť, asi nikdy by som sa nepostavila za katedru.“ Do karmelitánskeho kláštora v Kolíne nad Rýnom vstúpila v októbri 1933. V Nemecku sa vtedy dostával k moci národný socializmus a rástlo prenasledovanie Židov. Karmelitánky, ktoré boli ohrozené jej prítomnosťou a chceli zachrániť kláštor i ju, poslali sestru Teréziu Benediktu od Kríža – také bolo rehoľné meno Edity Steinovej – do svojho filiálneho kláštora do vtedy ešte Hitlerom neokupovanom Holandsku, v meste Echt. No ani tento úkryt nebol bezpečný. V auguste 1942 ju zatkli, poslali do holandských zberných táborov, odkiaľ ju deportovali do koncentračného tábora Auschwitz-Birkenau (Osvienčim-Brzezinka) spolu s jej rodnou sestrou Rozáliou. V spoločnosti ľudí, ktorých milovala, zahynula 9. alebo 10. augusta 1942.

Ján Pavol II. povedal v deň jej beatifikácie: *Sklá ame sa pred svedectvom života a smrti Edity Steinovej, tejto neoby ajnej dcéry Izraela a dcéry Karmelu, sestry Terézie Benedikty od Kríža. loveka, ktorý v sebe nesie akúsi dramatickú syntézu nášho storočia. Syntézu dejín pozna ených hlbokými ranami. Syntézu pravdy o loveku, o duši nepokojnej a nespokojnej, „kým nespo inie v Bohu“. Ateistka, h adajúca pravdy, katolí ka, pripravená na každú obeť, len aby zachránila „svoj ud“ a zapojila sa do diela „Vykupite a loveka“, filozofka, ktorá perom evanjelizuje sú asnú kultúru a ponúka jej dialóg so spiritualitou, pri om erpá svetlo z Božskej Pravdy Zjavenia. Jedna z najvä ších žien svojej doby - verná povolaniu svojej ženskej dôstojnosti. Ako karmelitánka sa stáva majsterkou duchovného života a ako taká je istotne novou kandidátkou na u ite ku Cirkvi.*

Edith Steinová sa stala prvou kanonizovanou židovského pôvodu. Za blahoslavenú ju vyhlásil pápež Ján Pavol II. 11. mája 1987 v Kolíne nad Rýnom. Ten istý pápež ju 1. októbra 1998 vyhlásil za svätú a súčasne za spolupatrnku Európy.

SR. J. IMMAKULATA ADAMSKA OCD

Sníмка: archiv

Teofil Klas: Čitateľa, ktorý nepracuje s rodným jazykom, neoslovím a neuspokojím

Poéziu na im po úva

K výrazným predstaviteľom slovenskej duchovnej, kresťansky orientovanej poézie patrí TEOFIL KLAS. Podľa vzoru básnika Janka Frátrika môžeme pokojne Teofila Klasa nazvať básnikom hĺbky a hry so slovom.

Komunistický režim odmietal duchovnú tvorbu, takže ste knižne debutovali v pomerne vyššom veku – až roku 1993. Poézii ste sa však venovali už od stredoškolských rokov. Neubýjalo vás písať „do zásuvky“?

Najprv si dovoľím spresniť. Onen režim odmietal kresťansky alebo vôbec nábožencky motivovanú umeleckú tvorbu, pretože ju posudzoval ako „šírenie tmárstva“. Ale ináč – podporoval tvorbu v „socialistickom duchu“. Umelecká tvorba, ak má byť hodna svojho mena, je vždy inšpirovaná (jedno, akým zdrojom inšpirácie), a teda svojím spôsobom duchovná. Konkrétne napríklad v poézii každý umelecky (hodnotovo a slovným výrazom) významný artefakt je duchovným klenotom, nemusí byť pritom alúziou na slová Písma ani pripomínať katechizmové formulácie.

Pre svoje ideové založenie a zameranie som sa nemohol oportúnne stotožniť s násilným „kerovaním“ poetických úsilí do spolitizovaného a zateizovaného prúdu, kde primát hral socialistický realizmus. Preto som sa po roku 1968 literárne utiahol do vnútorného exilu a ani náhodou som sa nemienil presadiť knižne so svojou prvotinou Zaklínadlo (bolo by ma to istým spôsobom zaväzovalo verejne sa prezentovať i ďalej). Tá zbierka bola poetickým ovocím, ktoré dozrelo vo mne za desaťročie od maturity a ktoré malo ešte začiatkom oného roka dokonca vyhlíadky na úspech na literárnej scéne. „Do zásuvky“ som toho veľa neukladal, písal som v nasledujúcich rokoch skôr sporadicky. Ale keď sa koncom osemdesiatych rokov začalo, pokiaľ ide o občianske slobody, „blýskať na časy“, mal som viac vnútorne nazhromaždeného, takže som sa mohol do nových rokov celkom úspešne „odpichnúť“. Väčšina mojej konkrétnej básnickej tvorby pochádza takto až z obdobia po roku 1990 čiže po mojej päťdesiatke.

Po knižnej prvotine Najbližšej k Taju ste dodnes vydali ďalších 14 vlastných básnických kníh. Samizdatovej forme ste však zostali verný aj naďalej, a tak sa „fajnmekri“ poézie dostávajú k zaujímavým bibliofiliiam...

Skutočnou mojou prvotinou bolo spomenuté Zaklínadlo, verše z rokov 1957 až 1968, ktoré vyšli neskôr až ako šiesta moja vydaná kniha. Sonetový veniec (ruženec sonetov) Najbližšej k Taju bol vlastne druhým poetickým dielom, ktoré som zostavil. V

nadchádzajúcom období sa mi podarilo vydať niekoľko básnických kníh, iné si na vydanie počkali, prípadne čakajú až do týchto dní. Všetky nie sú v pravom zmysle slova zbierkami (hoci aj bežný jazyk ich tak nazýva), pretože väčšina z nich vznikla ako programovo písané celky.

K tým spomínaným „samizdatom“ som sa, paradoxne, uchýlil až v novom čase, keď už nie je zásadný problém so slobodou slova, ale skôr s bežným priebežným publikovaním. Stalo sa tak počas roka 2002.

V poézii každý umelecky, hodnotovo a slovným výrazom významný artefakt je duchovným klenotom, nemusí byť pritom alúziou na slová Písma ani pripomína katechizmové formulácie.

V „starých časoch“ som iba začal publikovať v samizdatovom časopise Rodinné spoločenstvo, vlastné básnické „samizdaty“ som nevydával. V terajších „samizdatoch“, ktorých mám na konte nateraz vyše 160 (sú to malé „skladačky“ na formáte A4), nadviazal som na „záznamový“, „denníkový“ spôsob poetickej reflexie, ktorý som uplatnil už predtým v zbierke veršov z rokov 1994 – 1995 Raz prešlo radlom (2010). Naučil som sa narábať s počítačom a počítačovou tlačiarňou, takže si „samizdaty“ vyrábam sám (zväčša v 20 exemplároch) a sám si ich aj dopĺňam ilustračne. Som rád, že ich môžem rátať medzi bibliofilie.

V týchto dňoch vám vyšla knižka Večná modulácia s podnadpisom Tetraptých zbierok básní. Keďže aj knihy majú svoje osudy, aká je genéza vašej ostatnej „zbierky zbierok“?

Jednoduchá. Naskytla sa mi sponzorská možnosť vydať v jednom zväzku niekoľko svojich zbierok básní, je to vraj z vydavateľského hľadiska ekonomickejšie. No a keďže sa mi viac „elektronických rukopisov“ fakticky sušilo u nádejných vydavateľov, neváhal som sústrediť jeden básnický cyklus a tri zbierky, ktoré už čakali dlhší čas na vydanie, do jedného celku. „Tetraptých“

S výtvarníkom Martinom Kellenbergerom

čiže „štvorsklad“ bol na svete. Za titulom Večná modulácia sa takto skrývajú dovedna štyri samostatné knihy, ktoré predtým neboli vydané. Nemyslím si, že by to bola „zbierka zbierok“, ale je pravda, že táto kniha pôsobí jednoliato, lebo obsahuje verše v podstate (viac-menej) chronologicky usporiadané podľa ich vzniku, nadväzujúce teda na seba. Koniec koncov, celá druhá polovica básní tohto celku prvý raz vyšla v mojich „samizdatoch“.

Vo vašich básňach sa často objavujú novotvary či už zabudnuté slová. Nerobí to vašu poéziu ťažkou, pre čitateľa náročnou?

Nepochybne. Ale spolieham sa, ak to tak vôbec môžem povedať (lebo nepišem tak, aby to mal čitateľ ľahké, potrebujem totiž predovšetkým vysloviť sám seba!), na náročného čitateľa. Tu mám na mysli čitateľa, ktorý má rád poéziu a chce vládnuť svojím materinským jazykom. Ktorý aktívne číta (čítal) slovenskú klasiku, ktorý z vlastného záujmu odkrýva tajomstvá slov, ktorý snorí v jazykových slovníkoch, ktorý má vrodenu úctu k semiotike a k etymológii, skrátka, ktorý sa nenesie pasívne na hladine komunikačných vln. Môj čitateľ by mal mať apriórny vzťah k poézii, k poézii naozaj s veľkým P. Čitateľa, ktorý nepracuje so svojím rodným jazykom a s jeho ľubozvučným zvukovým prejavom, neoslovím a neuspokojím. Potrebujem čitateľa, ktorého vnímanie sa nesie na tej istej vlně ako moje. Spresním to: čítam básne očami, ale vnútorne ich počúvam. Mňa samého zaujmú verše, ktoré sa mi prihovárajú ponajprv svojím zvukovým stvárnením. Až sekundárne, po takom vnútornom vneme ma oslovujú svojím obsahom, obsahom vkoreneným v tvároch slov, ktoré nie vždy – a v básni osobitne – môžu byť konvenčné, čerpané z plochých úrovní jazykového prejavu.

Úlohou každého jazyka (a každého používateľa jazyka) je tvoriť si a prispôbovať si slová podľa aktuálnej potreby, a je to v živote celkom normálna vec a nikto sa tomu nečuduje (dosvedčuje to dennodenne ešte aj komerčná reklama!), nuž prečo by práve básnikovi bolo treba zazlievať používanie nezvyčajných slovných tvarov, ktoré vyhovujú jeho osobitnému komunikačnému

zámeru? Je to napokon poézia, čo objavuje nepreberné bohatstvo vyjadrovacích možností jazyka. Poéziu načim pri čítaní počúvať.

Je v tom istá metafyzika. Báseň vo všeobecnosti nie je mentorovaním ani didaktikou (hoci aj také básne existujú), ale je nadmyslovým a nadracionálnym uvádzaním do krásy a do pravdy.

A ešte niečo. Nazdávam sa, že tým, ako používam v básňach jazykové prostriedky, prihlasujem sa osobitne k úcte k svojmu materskému jazyku a k jeho rozvíjaniu do kvetu.

Vie sa o vás, že sledujete tvorbu nielen svojich vekových súputníkov, ale aj mladých autorov. Ako hodnotíte tvorbu mladej generácie?

Nuž, každý básnický zjav je individuálny. Ako však veci vidím, mladá (mladšia) poetická scéna nemá spoločného menovateľa. To je napokon v poriadku. Rozptyl je, pravda, priveľký na to, aby som bol schopný koncentrovať sa na pozorovanie jednotlivostí. Jedno však by som rád konštatoval: po dlhohrvajúcom „uchvátení“ voľným veršom nadchádza, zdá sa, éra prívratu ku klasickému veršovaniu. Je to možno už preto, že viacerí básnici starších generácií sa vo svojej novej tvorbe (chvalabohu) nevzdali pravidelného rytmu, rýmu a klasických strofických foriem, takže v tejto klasickej podobe pretrváva predstava o nasledovaniachodných vonkajších tvaroch poézie. Voľný verš, čo si všimam,

často vôbec myšlienku nemá, nie je reflexívny, býva najčastejšie pocitový, náladový (túšim častejšie ako verš viazaný), prezentuje básnické individuum ako klubko nervov bez výraznejšej svetónázorovej a osobnej orientácie, neuzemnené, kdesi mimo záväžného priestoru a času. Navyše stále je zjavné, že k voľnému veršu sa uchylujú tí adepti poézie, ktorým je klasické veršovanie príťažké. A to je problematické. Ale onen prívrat ku klasickému veršovaniu, hoci badateľný, nie je ešte ktovieako zrejmy.

Niektoré voľnoveršové ambície však, treba priznať, nadobudli umeleckú úroveň a asi sa v budúcnosti prejavujú ako výrazné poetické zjavy na slovenskej literárnej scéne. To sú tie, kde tvorca má čo povedať vyslovene z vlastného vnútra. Tu ide spravidla o dar, o schopnosť vyslovovať sa priam aforistickým, až sebaironickým tónom. Tu nejde o klasickú poetickoharmonickú túžbu, ale výlučne o hľadanie seba v čírej podstate. Túto tendenciu, pravda, ťažko zovšeobecňovať.

Akokoľvek, je veľa mladých, ktorí sa usilujú básniť, ale ako prichádzajú do rokov, prestávajú písať verše. Bolo to tak vari vždy. Literárne súťaže pre začínajúcich autorov a možnosti publikovania v časopisoch pre mladých sú sitom, cez ktoré sa preosejú len tí najjemnejší, najtalentovanejší, no výsledok je zdanlivo dosť chabý. Napokon, básnikov, dobrých básnikov nemusí (a nemôže) byť veľa.

Poetov hodnotných obsahovo i formou je stále málo. Hodnoty starších sú isté, u

mladších je to prinajmenšom nevyrovnané. Musím sa ospravedlniť, že neuvádzam konkrétne príklady. Bolo by to neetické a prinajmenšom by to nebolo kóšer.

Silná liberalizácia morálky sa premieta aj do umenia. Ako v tomto kontexte, ale aj v kontexte povedaného, vidíte budúcnosť duchovnej poézie na Slovensku?

Každá dobrá poézia je podľa môjho názoru duchovná. Nemusí byť náboženská, tobôž kresťanská. Nateraz máme v slovenskej literatúre nepreberné poklady takej poézie. Počnúc klasikmi, pokračujú dokonca aj niektorými básnikmi z obdobia socializmu, i hlásiacimi sa k štátnemu ateizmu, a bez akejkoľvek pochybnosti, prirodzene, aj exilovými poetami a končiac dnešnými tvorcami.

Iné je, že liberálny dnešok nežičí najmä kultúre. A najmenej poézii, ktorá je kráľovnou literatúry. Je to, ako keby sa postavili hrádze zveľaďovaniu kultúry. Veci sa zneisťujú, relativizujú, nielen navonok, ale i znútra, hodnoty sa nahrádzajú nehodnotami, pahodnotami. No stále ma neopúšťa dojem, že s poéziou, skutočnou poéziou to až také zlé nie je. Perverznosť totiž nie je doménou poézie, hoci aj také príklady by sa našli. Ale to už je o niečom inom, naozaj nie o poézii (!). Za tou hranicou už poézie niet. A kým si ostane poézia vedomá svojej podstaty a svojho zástoja, je tu stále nádej.

Za rozhovor akuje PAVOL PRIKRYL

Modlitba za deň

Daruj mi, Pane, dnešný deň,
i so všetkým, čo cezeň skrsne,
či už to bude potecha
v podaní ruky, vďake ústnej,
či strety bodavé a drsné,
či celý hluchý vesmír stien.

Stvorže ho pre mňa, veď som tu,
ja jeden z tvojich poblúdených,
aby som hľadal súbežcov
vo svojom malovernom prení,
sú vari pre mňa a ja pre nich,
keď treba zvládať nemotu.

Stvor vo mne silu stráviť ho
a stvárniť podľa tvojjej vôle,
nie podľa môjho rozmaru,
nechže mi srdce tichý vôľ je,
čo zväža hnojny návoz v pole,
i bôľ, čo čaká na výhoj.

Na osoh nech je tento deň
tak mne, ako aj všetkým blížnym,
nech aj v nich dýcham pre teba,
nesváry z dnešných ciest mi vyžni
milosrdenstvom nepostižným,
rukou, ktorej som nehoden.

Nedopuť, Pane

Nedopuť, Pane, prosím,
žeby som sa ti rúhal;
žeby som ti bol zlosyn,
odpierajúci sluha.

Nedopuť, žeby dieťa
ostalo infantilné;
nech dieťa vo mne chce ťa
mať podľa pravdy v hrivne.

Nedopuť, žeby myseľ
zháňala poza humná;
žeby tieň na mne visel
a zmrákalo sa u mňa.

Nedopuť, Pane, prosím,
žeby som zmieral vo tmách;
dožič mi rannej rosy
a k tichým vodám vod' ma.

Motýlia básneň

Veľa je básní
nenapísaných,
azda i samých
nežných a krásnych.

Tešia sa na sny
s veľkými sklami,
čakajú s nami
výlet svoj šťastný.

Úchvatný motýľ
nevyliahnúť
v nádejach krásne.

Kto by ho krotil,
kto by ho nútil
nesnívať básne?

Urobiť básneň

Urobiť básneň
zo svojho najhlbšieho ja.
Zo všetkých rozjatrených krásen,
ktoré sa v duši nehoya.

Šuminy zobrat'
z hladiny zhladka varechou.
Nájsť na var zdnuka ladný obrat.
Vyvarovať sa nárekov.

A špajdl'ou zľahka
opáčiť nedovarené.
Prizemno ešte túžba achká,
s krásnom sa kvári v aréne.

Tá básneň bude.
Keď to ja bude hotové.
Keď hladno uvoľní sa z hrude.
A samo sebe odpovie.

TEOFIL KLAS (vl. menom Jozef Zavorský, * 1940 v Trnave, bývajúci v Bratislave), pôsobil v rokoch 1958 – 1999 ako novinár, medziiným v rokoch 1990 – 1993 ako redaktor a šéfredaktor Katolíckych novín. V rokoch 2003 – 2007 bol tajomníkom Spolku slovenských spisovateľov (SSS), teraz je členom Predstavenstva SSS. Je nositeľom Ceny Fra Angelica (2005). Okrem zhruba 160 básnických bibliofilských samizdatov z počítačovej tlačiarne doteraz vydal knižne pätnásť básnických zbierok a tri básnické preklady (Friedrich von Schiller a Pavol Strauss).

Postmoderné križovatky (kres anskej) kultúry na Slovensku

Pred časom jeden týždenník na Slovensku vydal špeciálne číslo, v ktorom predložil čitateľom 27 väčších či menších príbehov ľudí zo všetkých kútov našej planéty, ktorí pohli svetom, vzrušujúcich príbehov, ktorí vyorali hlbokú brázdou alebo zanechali na tomto svete aspoň zopár škrabancov. Politici, umelci, športovci, vynálezcovia, najmä mediálne známe osobnosti, ktorí sa snažili pomôcť svetu, alebo si užili svojich pár minút slávy.

Vedľa seba položil napríklad šéfa americkej centrálnej banky, amerického prezidenta, komorníka Benedikta XVI., princeznú Kate, juhokórejského speváka Psy, Jamesa Bonda, Steva Jobsa, človeka, ktorý ako prvý rekonal voľným pádom rýchlosť zvuku, kapitána talianskej luxusnej výletnej lode, ktorá stroskotala či pätnásťročnú kandidátku na Nobelovu cenu mieru z Pakistanu... Ajhľa, človek dneška, jeho obraz a podoba...

IMPORT „SVETOVEJ“ KULTÚRY NA SLOVENSKO

Jeden bývalý slovenský politik a diplomat sa v súčasnosti snaží presadiť ako spisovateľ konšpirácií a odhalení typologického označenia Dan Browna. Aj v jeho dvoch knihách je názov kód... Ak Brownove knihy majú aspoň literárnu hodnotu, tieto slovenské mutačné výplody vyzerajú ako stredoškolské seminárne práce... Interpretácia odkazu je asi nasledovná: doteraz ľudstvo vôbec ničomu nerozumelo a potrebovali sme génia rousseauvského typu, ktorý odmieta všetko, najmä čo sa týka Cirkvi, aby nám oznámil, aká je Katolícka cirkev prehnitá, ako všetko prevrátila naruby a zdogmatizovala. A tak sa dozvedáme, že Ježiš sa vôbec nechcel obetovať a ani sa za nikoho neobetoval, kňazi ho priklincovali na kríž a poslali niekde na nebesia. Ved', ako tvrdí tento veriaci autor (tak prezentuje sám seba podľa toho, že občas navštívi kostol a cíti sa tam dobre), spasený bude ten, kto sa správa cnostne, čestne a ušľachtilo. Ježiš bol veselý chlapík, to len kňazi ho stále ukazujú ako priklincovaného a zakrvaveného... Ved' na kríži strávil len nejaké tri hodiny...

Neviem, či práve toto je ten najvhodnejší obraz súčasného slovenského, prepytujem, kresťanského intelektuála. V každom prípade má za sebou veľkú mediálnu silu, ktorá ho pasuje za osvieteného autora, ktorý Slovensku konečne otvorí oči. Človeka zabolí, že si vymýšľa, nepozná elementárne historické fakty, keby si aspoň tie evanjeliá prečítal, keď sa už na ne odvoláva...

Sme naozaj v zajatí malosti, úzkoprsosti, provinčnosti, dogmatických rozkazov na úkor veľkodušnosti, nadhľadu a partnerského dialógu? Homogenita je ideálom, v čistej forme sa vyskytuje možno iba v nejakých uzavretých komunitách. Všade inde je život

skôr heterogénnym dialógom a hľadaním. Akonáhle však stupeň heterogenity presiahne istý stupeň koherencie, zo skupiny sa stane len zoskupenie menších zoskupení a individualít, ktoré aj de iure aj de facto spája veľmi málo, ba takmer nič... Preto mnohé dobre (ľúbivo) znejúce otázky predstavujú skôr akademický, ba imaginárno-virtuálny svet, než realitu človeka a spoločnosti.

Kres anská kultúra nie je do písma totožná s náukou Cirkvi a s jej kánonmi i dogmami, rovnako ako politika nie je pokračovaním náboženstva. Ide o ich interpretáciu v duchu evanjelia a tradície, ide o principiálnu hodnotovú orientáciu.

Ak by autor chcel byť poctivým hľadačom a nielen zberateľom senzácií, musel by naozaj hľadať a vedieť, že kresťania nielen „fungovali a žili“ v Indii a to že je dôkaz, že Ježiš bol v Kašmíre, ale mohol by vedieť, že kresťania doteraz v Indii sú a žijú vďaka misii apoštola Tomáša a jeho spoločníkov. Lenže to už nezapadá do obrazu, ktorý chcel autor načrtnúť, a tak to obchádza (zamlčuje)... Vtip je aj v tom, že Dan Brown verejne priznal, že jeho knihy sú len fabuláciami kvôli obžive, náš slovenský autor svojim tvrdeniam – zdá sa – aj naivne sklopevne verí... Žije teda z viery – v samého seba a svojej fantázie, ktorá je limitovaná jeho pýchou a predpojatosťami, jeho neschopnosťou vylúsknuť jadro, zato však má schopnosť – ako hovoria Gilles Lipovetsky – postmoderne kľzať...

KRES ANSKÁ KULTÚRA

Ruský ortodoxný autor I. A. Iljin v svojej knihe Základy kresťanskej kultúry načrtáva päť charakteristík kresťanskej kultúry:

1. Duch kresťanstva je duchom zvnúťtorovania. Kultúra je tvorená zvnútra. Je výtvorom duše a ducha. Kresťanskú kultúru môže tvoriť len kresťanský pevná duša.

Rebecca Shinas: *Kozmický Kristus*

2. Duch kresťanstva je duchom lásky. Kultúra vytvára a schvaľuje, vyslovuje aké si prijaté a zabývané áno. Láska je prvá a veľká schopnosť prijímať, schvaľovať a tvoriť. Kresťan neverí v kultúru bez lásky.

3. Duch kresťanstva je duchom vnímania. Kresťanstvo nás učí vnímať zmyslami skutočnosti „neviditeľné“ (porov. 2 Kor 4, 18). Boh sa odhaľuje pred zrakom ducha. Boha nevidia ľudia s otupeným srdcom a zavretými očami, resp. tí, ktorí majú nejaké predpojatosti.

4. Duch kresťanstva je duchom živého tvorivého obsahu. Kresťan sa s nedôverou pozerá na všetko, kde sa objavuje alebo prevláda formalizmus, mechanickosť, zákonnosť, litera, abstraktné témy, umŕtvujúca bezcitnosť, farizejské pokrytectvo atď. Kresťan chce byť, nie zdať sa.

5. Duch kresťanstva je duchom zdokonaľovania. Kresťan má pred očami Božiu dokonalosť, ktorou meria všetky pozemské veci a životné situácie. Učí sa rozlišovať. Tu vzniká v kresťanstve duch zodpovednosti, sebaobvinenia, pokánia – ale aj duch horlivosti, svedomitosti, práce, sebaovládania, disciplinovanosti a hrdinstva. Kto je verný tomuto duchu, ním žije a tvorí, ten už patrí Kristovi, a to aj vtedy, keď o tom sám nevie a nepriznáva to.

Podobne to vidí aj profesor Andrej Zubov: „Kultúra, ktorá pomáha rásť ľuďom, je kresťanskou kultúrou, aj keď sama o tom nevie a jej predstaviteľia sa nehlásia k žiadnej cirkvi, ba dokonca sa nedeclarujú ako veriaci, ale majú v sebe živú umeleckú intuíciu, pravdivo cítiacimi Pravdu.“ Je úplne jasné, že na to, aby niekto tvoril kresťanskú kultúru nestačí formálne sa prihlásiť ku kresťanstvu. Musí byť za tým ochota autenticky obohacovať humanum, pomáhať mu rásť.

Existuje veľké množstvo možností a pohľadov na problematiku kresťanskej kultúry. Do mozaiky názorov môžeme ponúknuť napríklad aj pohľad jedného poľského lexikónu. Uvádza tieto špecifiká kresťanskej kultúry:

1. Kresťanské musí byť budujúce, prezentujúce dobro.

2. Kresťanské je všetko, čo je pekné a hodnotné.

3. Kresťanská kultúra je do takej miery kresťanská, aký význam v nej má sacrum. »»

4. Bez viery nie je možné porozumieť kresťanskej kultúre – bez Krista a jeho tajomstva spásy.

5. Pri hodnotení, či je, alebo nie je nejaká kultúra kresťanská, treba vychádzať zo súčinnosti troch skutočností: a) úmysel autora, b) kresťanská kvalifikácia diela, c) interpretácia a recepcia prijímateľa(ov).

6. Kresťanská kultúra nepodlieha ortodoxnej vernosti dogmatickému rigorizmu.

Kresťanská kultúra teda nie je do písma totožná s náukou Cirkvi a s jej kánonmi či dogmami (rovnako ako politika nie je pokračovaním náboženstva). Ide o ich interpretáciu v duchu evanjelia a tradície, ide o principiálnu hodnotovú orientáciu. Kresťanská kultúra je postavená na explicitne kresťanských a náboženských hodnotách spojených napríklad s Bibliou a kultom. Kresťanské je však aj to, čo prezentuje vnútorné vzťahy, prispôbenie sa spoločnosti, potrebám človeka, rozvoj a ochranu osobných práv, ovládnutie síl prírody a okrasenie života, vzťahy k rodine, k blízkym, ochranu ľudskej dôstojnosti, solidaritu (nie len egalitarizmus).

Jednou zo zásadných podmienok pre budovanie kresťanskej kultúry je vnútorná obnova: Aby bolo možné tvoriť kresťanskú kultúru, treba sa kresťanský obnoviť, a potom prijať svet. Podstata obnovy spočíva v tom, aby si človek v rámci svojich síl osvojil Ducha Krista a evanjelia a z neho vytváral pozemskú kultúru ľudstva.

KRES ANSKÉ KULTÚRY

Klasik teológie kultúry Michael Paul Gallagher sa stotožňuje s názormi iných teológov, že neexistuje jedna kresťanská kultúra, ale žije viacero verzii a podôb kresťanskej kultúry, lebo inkarnácia evanjelia je naviazaná na historicko-kultúrny rozmer (napr. Madona v Japonsku má šikmé oči a v Afrike je čierna). To predstavuje pre nás zásadnú pripomienku: nemusí byť všetko podľa nášho (nášho) obrazu, nemusí a nemôže byť všetko na európsky spôsob, môžu, ba musia existovať isté regionálne (napríklad aj slovenské) špecifiká, ktoré nedeňonajú celok, ale dodávajú mu iné farby či od-tiene... Tieto regionálne špecifiká by však principiálne nemali ísť proti sebe, iba usúvzťažňovať všeobecné princípy s konkrétnymi historicko-kultúrnymi podmienkami.

Jedna podoba kresťanstva je prezentovaná v dogmaticko-inštitucionálnom rozmere a druhá podoba prostredníctvom rozmeru kultúrne-spoločenského. Odzrkadľuje sa to napríklad v liturgii, v štýle rodinného života alebo v zákonoch. Na počiatku je inšpirácia, zdroj, a potom nasleduje konkrétna aplikácia. Liturgické predpisy v jednom obrade sú rovnaké na celom svete, ale ich napr. piesne majú zvyčajne úplne iný charakter, resp. ob-

Cameron Gray: Ježíš

rady sú doplnené o také prvky kultúry, ktoré vernejšie odrážajú mentalitu komunity resp. národa – napr. liturgický tanec v istých častiach bohoslužby.

Jednou zo zásadných podmienok pre budovanie kresťanskej kultúry je vnútorná obnova: Aby bolo možné tvoriť kresťanskú kultúru, treba sa kresťanský obnoviť, a potom prijať svet.

Je preto namieste otázka: Ako sa postaviť ku kultúrnej pluralite? Ako sa vyhnúť fundamentalizmu a zároveň kultúrnemu relativizmu? Kde nájsť kritérium pre posudzovanie kultúr? Esenciálne kritérium nájdeme v „kristologickom kritériu, ktoré je esenciálne kritériom kríža, veľkonočným kritériom. Kultúra, ktorá chce prežívať plnosť svojho zmyslu, musí byť oživovaná Svätým Duchom; vie kráčať k sebe samej po ceste Krista od prechodu zo smrti, a tak sa priblížiť k druhej kultúre a rozpoznať v nej svoj, teda ten istý princíp, ktorý vytvoril aj ju. Kultúra je identita, ktorá prežíva pravdu iba vtedy, ak dokáže zomrieť sama sebe, aby tvorila priestor druhému a skrátila vzdialenosť.“

Kresťanské teda neznamená triumfálne, len víťazné, ale znovu oživujúce, život stimulujúce. Kresťanské môže byť aj spochybnujúce, ale určite nie výhradne deštruujuce. Kresťanské je prívlastené, zosobnené, tvorivé, nielen memoárové, ale otvorené pre novosť a aj neočakávané riešenia.

POZITÍVNE INŠPIRÁCIE

Niekedy sa zdá, že synonymom postmoderného kresťanského a najmä

(stredo)európskeho kresťanského myslenia, je len negativita, odmietanie a kritika. Nie je to tak. Aj keď negatívne lepšie predáva, nedá sa z neho žiť. Človek chce a musí žiť z pozitívneho.

Ak by sme chceli poukázať na konkrétne príklady kresťanskej kultúry, mohli by sme spomenúť podujatia v Roku kresťanskej kultúry alebo plno profesionálne umelecké diela. Svoju pozornosť upriamme na niečo menej pompézne a menej medializované.

Divadelné spoločenstvo Rafael zinscenovalo dva pôvodné slovenské muzikály autorov Igora Pargáča (libreto) a Petra Vlčku (hudba) *Láska je silnejšia...* (1999) a *Sen o ruži* (2001). Režijne sa na oboch projektoch podieľala už zosnulá významná slovenská herečka a pedagogička Adela Gáborová. Inscenácie sa reprízovali takmer 130 krát v rôznych mestách Slovenska (Nitra, Bratislava, Banská Bystrica, Žilina, Košice, Prešov a i.) a získali ocenenia na divadelných súťažiach dramatického zamerania Gorazdov Močenok, Scénická žatva. V týchto týždňoch predložili verejnosti oratórium s názvom *Zbory*. Nie je to kópia poľského skladateľa Piotra Rubika, je to originálne, očarujúce, svieže, vznikajúce v amatérskych podmienkach, ale kvalitou speváckych aj inštrumentálnych výkonov profesionálne dielo. Pre potešenie, oddych, ale aj stíšenie...

Na prelome septembra a októbra každoročne organizuje v Žiline Inštitút Communio v spolupráci s neformálnym združením cirkví od roku 2010 *Týždeň kresťanskej kultúry*. Súčasťou týždňa je napríklad verejná čítanie Biblie, prednáška, diskusia, prezentácia knihy, výstava, koncert... Sú to podujatia s presahom do pluralitnej spoločnosti so snahou popularizovať niektoré témy vychádzajúce z kresťanského poslania. Preto mottom býva biblický citát. Aby kresťanstvo nebolo prezentované len v rozmere liturgicko-inštitucionálnom, ale aj spoločensko-kultúrnem: že kresťanstvo kultúru reálne (spolu)vytvára.

Ani náhodou nechcem povedať, že všetko irečito slovenské je dobré, zdravé a nasledovania hodné. A ani nechcem vidieť všetko čierno-bielo. Faktom však je, že sme nakazení – že naša kultúra je nakazená rozličnými vírusmi, ktoré narúšajú humanum (a nielen to, ako bolo doteraz vnímané) a my sa ich snažíme v rámci našich možností diagnostikovať a izolovať. Existujú ostrovčeky, ktoré nám pomáhajú prežiť a dávajú nádej, že nie je všetko len o peniazoch a vplyve mocných. Mám nádej, že o nejaký čas nebudú hodnotiť našu dobu ako éru prázdnoty, ale ako pomlčku, za ktorou nasledovala zlatá éra ľudstva a ľudskosti.

ZDENO PUPÍK

Vynálezca elektromotora a dynamo

Anián Štefan Jedlík, OSB

Zaoberal sa chémiou, elektrinou, elektrotechnikou a optikou. Pre nedostatok učebných pomôcok si sám zhotovoval potrebné prístroje. Predbehol Jacobiho, Faradaya, Stoletova i Siemensa, bol presvedčený, že atómy sa štiepia. ANIÁN ŠTEFAN JEDLÍK, OSB, po otcovi Slovák.

Štefan Jedlík sa narodil v chudobnej poddanskej roľníckej rodine v Zemnom neďaleko Komárna dňa 10. januára 1800. Otcu mal Slováka z Liptova, matku Maďarku. Strednú školu navštevoval v Trnave, kam ho otec poslal – ako sám napísal do svojho denníka –, „aby sa dôkladne naučil slovenskú reč“. V roku 1814 už však študoval v Kráľovskej akadémii v Bratislave. V roku 1817 vstúpil do rehole benediktínov, prijal meno Anián. Od roku 1819 študoval v Rábe a v roku 1821 začal študovať teológiu na Pannónskom vrchu a v Rábe. Na peštianskej univerzite zložil v roku 1822 profesorskú skúšku a zároveň získal doktorát filozofie. V roku 1825 ho vysvätili za kňaza. Najprv vyučoval fyziku, prírodopis a agronómiu (*oconomia ruralis*) v benediktínskom gymnáziu v Rábe. Od roku 1831 prednášal fyziku v Kráľovskej akadémii v Bratislave, kde benediktínska rehoľa už od roku 1816 zabezpečovala prednášateľov pre filozofickú fakultu. Potom, od konca roku 1839 – už ako univerzitný profesor matematiky a fyziky – pôsobil na univerzite v Pešti. Až do roku 1878 bol vedúcim katedry fyziky. V rokoch 1848 a 1849 bol dekanom fakulty a v rokoch 1848 a 1849 i rektorom univerzity. Zomrel v maďarskom Rábe dňa 6. marca 1895.

Ako študent vynikal Š. Jedlík mimoriadnym nadaním a neobyčajným záujmom o prírodné vedy, najmä o fyziku. V Trnave sa oboznámil so základnými zákonmi fyziky a po prvý raz sa vtedy stretol aj s prírodovedeckými pokusmi. Na základe svojich prednášok vypracoval učebnicu fyziky. Pôvodne ju začal písať po latinsky. V roku 1850 však vyšiel v Pešti jej prvý zväzok – mechanika – v maďarčine, pod titulom *Sulyos testek természettana* (Fyzika ťažkých telies). Uverejnil štyridsať významných vedeckých štúdií a publikácií. Jeho najvýznamnejšia práca *Természettan elemei* (Základy prírodných vied) vyšla v zahraničí. Bol výkonným redaktorom veľkého nemecko-maďarského vedeckého slovníka, ktorý vyšiel v Pešti v roku 1858 a ktorý obsahoval 20 000 hesiel. Bol aj autorom maďarskej odbornej terminológie v oblasti fyziky, matematiky a chémie.

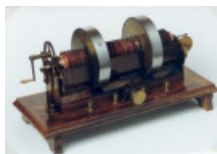
Pre nedostatok učebných pomôcok si A. Š.

Jedlík za málo peňazi sám zhotovoval potrebné prístroje. Už v druhom roku jeho účinkovania v Bratislave vzrástol počet pomôcok v kabinete na 258, z čoho 72 ich bolo pre elektromagnetizmus. Vari najzaujímavejší bol jeho vlnový stroj, ktorým demonštroval šírenie sa vln na vodnej hladine.

PREDBEHOL VELI KÁNOV VEDY

A. Š. Jedlík sa zaoberal chémiou, elektrinou, elektrotechnikou a optikou, a to predovšetkým ako experimentátor a konštruktér. V rokoch 1827 a 1828 zostrojil malý pohyblivý magnet na experimenty s elektrinou. Takto vlastne skonštruoval prvý elektromotor, ktorý nazval elektromagnetickým rotorom. Predbehol tak elektromotor, ktorý v roku 1834 zaviedol do praxe nemecký matematik a fyzik Karl Gustav Jacob Jacobi (1804 – 1851). Dokonca aj Michael Faraday (1791 – 1867) publikoval svoje objavy o indukcii až v roku 1832. Zdokonalením svojho motora dokázal, že je schopný poháňať vozidlá. V roku 1842 skonštruoval dokonca maličkú elektrickú lokomotívu.

V roku 1860 vynašiel A. Š. Jedlík dynamo, ktoré verejnosti predviedol až po šiestich rokoch – v roku 1866 – nemecký vynálezca a elektrotechnický priemyselník Werner

Ernst Siemens (1816 – 1892). Pokusy, ktoré k tomu viedli, však robil už od roku 1846. Uvedomoval si význam svojich vynálezov, ale v zaostalom Uhorsku nenašiel pre ne uplatnenie.

A. Š. Jedlík sa zaoberal aj problémami magnetického nasýtenia a zostatkového magnetizmu. Výskum týchto javov robil ruský fyzik Alexander Grigorjevič Stoletov (1839 – 1896) až na konci 19. storočia.

Začiatkom marca 1867 skonštruoval A. Š. Jedlík olovený akumulátor, v ktorom ako prvý použil sieťovú elektródu z olova.

Zachovali sa poznámky, v ktorých vyslovil profesor Jedlík presvedčenie o možnosti štiepenia atómov. Navrhol dokonca aj prototyp prístroja na tento účel.

Patentovať si však A. Š. Jedlík nechal iba

jeden svoj vynález – prístroj na výrobu sódovej vody –, ktorý skonštruoval ešte v Rábe. O tom uverejnil v rokoch 1829 a 1830 obsiahly článok v odbornom časopise *Zeitschrift für Physik und Mathematik*. V Bratislave ho potom zdokonalil a v Pešti si ho dal patentovať. Oveľa významnejšie vynálezy, ani elektromotor, ani dynamo, neuplatnil preto, lebo nemal dosť peňazi na ich patentovanie. Domáce prostredie pôsobilo na A. Š. Jedlíka retardačne. Nemal starších kolegov, s ktorými by mohol konzultovať, chýbali mu publikačné možnosti, ale aj fórum, na ktorom by svoje vynálezy mohol predstaviť. Uhorská akadémia vied sa v tom čase zaoberala predovšetkým problémami jazyka a literatúry.

Na peštianskej univerzite pôsobil profesor Jedlík plných tridsaťosem rokov. Bol aj rektorom univerzity. Ešte aj vo veku sedemdesiatjedenný rok dostal štipendium na študijnú cestu do Nemecka a do Švajčiarska. S veľkým záujmom si prezrel veľké výrobné podniky a vedecké ústavy. Všade si robil podrobné poznámky. V roku 1878 odišiel na odpočinok, ktorý trávil v Rábe. Jeho nástupcom na katedre fyziky sa stal jeho žiak, neskorší vynikajúci maďarský fyzik Loránd Eötvös (1848 – 1919).

V roku 1858 sa Anián Štefan Jedlík stal dopisujúcim členom Uhorskej akadémie vied. Bol zakladajúcim členom Uhorskej vedeckej spoločnosti a Uhorskej prírodovedeckej spoločnosti, ktorá ho v roku 1873 zvolila za svojho doživotného čestného člena. V roku 1867 dostal hodnosť kráľovského radcu, v roku 1873 sa stal čestným členom Uhorskej akadémie vied a v roku 1879 ho vyznamenali Radom železnej koruny III. stupňa. Keď v roku 1891 vznikla Matematicko-fyzikálna spoločnosť, vymenovali ho nezávisle od poradia za jej prvého člena.

UBOMÍR VILIAM PRIKRYL

VOX

Dvojtýždenník o náboženstve a kultúre

Vydáva Občianske združenie

Vox In Deserto

Sídlo OZ ViD a adresa redakcie:

Dvojkrížna 4, 821 07 Bratislava

ISSN 1339-3634

Vychádza dvojtýždne v pdf podobe.

Objednávky na predplatné si je možné objednať e-mailom alebo telefonicky:

vox@prikryl.sk

+421 915 793 811

Číslo bankového konta: 7516949112/0200

Šéfredaktor: Pavol Prikryl

tel. +421 915 793 811,

e-mail: vox@prikryl.sk,

prikryl62@gmail.com